ناول
دوباورځوکې
مینه
محمد احسان علي شفیق
دوباورځوکې مینه
ناول
محمد احسان علي شفیق
Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د وبا ورځو کې مینه

(ناول)

لیکوال: محمد احسان علي شفیق

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: د وبا ورځو کې مینه
لیکوال: محمداحسان علي شفیق
اړیکې: ۰۰۹۳۷۷۰۸۵۹۰۴۷
بریښنالیک: shafiqmihsan@gmail.com
خپرندوی: شهباز خپرندویه ټولنه- جلال آباد
کمپوز: خپله لیکوال
ډیزاین: حزب الله شهباز ساپی
چاپ وار: لومړی
چاپ شمېر: (1100)
چاپ کال: 1399لمریز کال

د ترلاسه کولو پتې:
ارمان کتاب پلورنځی، ارزان قیمت کابل/ عتیق الله کتاب پلورنځی، لوګر
جدید اسلامي کتاب خانه، رڼا کتابخانه، ژوندون کتابخانه : خوست
یونیورسټي بُک ایجنسي، خیبر بازار پېښور
پښتو اکېډمي بُک شاپ، پېښور یونیورسټي: 03120094940
ثاقب پبلشرز، رحمت مارکېټ، عقب قصه خوانی، پېښور
فقیر بک ایجنسي، قصه خوانی پېښور03469745863:
ژوند کتابپلورنځی : بي بي حوا عالي لیسې ته مخامخ
روغانیوال خپرندویه ټولنه؛ اسحاقزی مارکیټ، لاندېنی پوړ، جلال آباد ښار، افغانستان. اړیکشمېرې:
0772994040 - 0787830302
شهباز خپرندویه ټولنه، بي بي حوا لیسې تر څنګ، حاجي زمان کوڅه، حاجي عظیم مارکېټ جلال اباد ښار
0797920008 /0776920008 /0787886816

د چاپ حقوق له خپرندویه ټولنې سره خوندي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

د تکړه انګرېزي لیکوال، جارج آروېل نوښتګرو لیکلو او د بي بي سي
تلوېزیون او راډیو، د پښتو برخې تکړه ژورنالېسټ آمان الله عطا ته!

ترون

د نقیب وزیري په نوم، چې یو ښه دوست دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تضاد ...

خدای پاک په قرانکریم کې فرمايي:

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا. (الم نشرح ـ پنځم آيت)

ژباړه: نو بېشکه، له سختی سره آساني شته.

د همدې خبرې په تعقیب، هر څه تضادونه او مخالف لوری لري. دا کیسه هم همدا ډول ده، د دې کیسې مرکزي کرکټر او ځينې فرعي کرکټرونه کله، کله د کیسې په جریان کې له داسې شیانو سره مخ کېږي او یا پخپله ځان ورسره مخ کوي، چې له روانو حالاتو سره ښځې مناسب نه وي او په بله وینا، ښځې د طبیعت له حاکم وخته د بغاوت او سرکشی په معنا دي.

خواږه او ترخه د ژوند دوه مختلف اړخونه دي او په وخت، وخت خپل ځانځرګندونه کوي؛ خو په یوه وخت د دواړو ځرګندېدنه؛ په زړه پورې، کمساري او حیرانوونکې ده.

د دې لیکنې د تسمیې وجه هم همدا ده.

کله مې چې د شوروي سره ښکېلاک په اړه ولیدل، واورېدل او ولوستل؛ نو فکر مې وکړ، چې دا داسې پېښې دي، چې لیکل باید په وشي. زه ډېری وخت د جدي مسایلو په اړه د پرېکړې په مهال له ډېر احتیاط نه کار اخلم او یا ښځې بې تفاوته پاتې کېږم.

کېدی شي د دې لیکنې ځينې برخې داسې درته وښکارېږي، چې د یوه ژورنالېست او بې تفاوته قلم په نوکه لیکل شوې وي.

ما چې دا لیکل کول؛ نو دا خبره مې د قلم په پمپ کې پېچکاري کړې وه، چې افغانستان د تیوریو وطن دی او توطې په ځوځو کې د اور په ډول پکې خپرېږي؛ نو ځکه زه ډېر محتاط پاتې شوی یم.

دا یوه تاریخي لیکنه ده او په دې ډول لیکنو کې باید حقیقت رانغښتل شوی وي، ګوندي، مذهبي او قومي تلنې باید له میانه وویستل شي، فقط لیکل وشي او لوستونکی د قاضي په ډول راوړاندې شي؛ خو تر ټولو مهمه دا ده، چې مذهبي ارزښتونه باید تر پښو لاندې نه شي؛ ځکه چې په همدې آساس مونږ وګړي بېلوو او وګړي مونږ بېلوي.

دا زما د داستاني لیکنو د لومړۍ شمېر لیکنو څخه یوه ده؛ خو تر ټولو لومړۍ هغه ده چې چاپ کېږي. ما د ښوونځي له وختونو فکر کاوه چې د کیسو د چاپ لپاره مې هلې ځلې پیل کړې دي؛

خو ورځې د هغو خلکو په څېر وې، چې بې وفا دي. وخت به تل زما سترګې راپټولې؛ خو وروسته زه د هغه په غولونې وپوهېدم او د داسې یو چا په ډول مې د ځان د راڅرګندولو هڅه وکړه، چې د یوه منظم مهال وېش په آساس په خپلو کارونو پسې ځغلي او کیسه لیکنه مې له هغو هدفونو غوره کړه، چې په ژوند کې مې لرل او اولیت مې ورکړی وو.

زه تل غواړم د ښو شیانو د لیکلو هڅه وکړم. نه پوهېږم، زما لیکل به څومره ښه وي؛ خو زه بې تل د ښو لیکلو هڅه کووم.

زه له خپلو لیکلو سره هغه ډول مینه لرم، لکه یو پلار یې چې له خپلې لور سره لري.

دا کیسه له زړه لیکل شوې ده او د خدای (ج) په رضا به زړونو ته کښته کېږي.

د طبیعت د هغه دود په اساس (چې لومړني شیان خامخا ستونزې لري.) زما دا لیکنه به هم ستونزې ولري؛ خو تاسو هغو ستونزو ته د یوه پاخه نقاد په سترګه مه ګورئ، بلکې د یوه ښه مشوره ورکوونکي په ډول هغه وګورئ!

خپلې ښې مشورې مو مه سپموئ او له دې نیمګړي انسان (ما) سره مرسته وکړئ، تر څو راتلونکې لیکنې اصلاح کړم.

په اخره کې له ښاغلي مبارک شاه داوودزي او کمال اوبرنګ حیدري نه مننه کووم، چې د کتاب له چاپ وړاندې یې نېکې مشورې راکړې وې.

ځينې خلک به زما له مرګه وروسته
زما په شعر باندې وایي ایرادونه
ښايي ځينې په دې پوه شي، چې په خوله مې
ظالمانو لګولي وو مُهرونه

(سلیمان لایق)

محمد احسان علي شفیق
د ننګرهار پوهنتون مرکزي لیلیه، B بلاک

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور ته مې ووایئ!

ډېره حیرانوونکې ده چې ووایم، هغه ځنګه په ډاروونکې بڼه خپله ژبه راایستلې وه او سترګې یې سپینې اوښتې وې. پښې یې په هوا کې زنګېدې او ځبره یې سپینه ګرځېدلې وه. هغلته مرګ سخت نه وو؛ خو د نوعیت په اړه یې فکر تر ټولو ځوروونکی وو. ما په ډېره سړه سینه او آرامو مغزو د ایتماتوف راځوړند جسد ته لیدل؛ هغه د ډېر جبر او فشار کیسه کوله.

افغان ملګري وویل: دغه یو ساعت مخکې هغلته په یوه ګوښه کې ناست وو.

ما وویل: مړی راکښته کړئ او له تشنابه یې راوباسئ!

عسکرو له تیرانو پړی راخلاصاوه، زه راووتم. د پېښې په اړه مې فکر کاوه؛ ځنګه یو ځوان سرتېری له هغو ټولو هیلو سره، چې لري یې ځان راوځړوي؟ خو په عین حال کې مې فکر کاوه چې دا یوه معقوله او په ځای پرېکړه وه. په دغه ځوروونکې جغرافیه کې د هرې ځوروونکې شېبې په پرتله مرګ ډېر آسان وو؛ خو ځنګه مور منلې وی چې دا یوه ځان وژنه ده؟

پوسته کې یوه وژونکې خاموشي مسلطه وه. خپلې کوټې ته لاړم، کېناستم او فکر مې په کار واچاوه. ډېر احتمال د دې دی چې افغان ملګرو دې هغه وژلی وي؛ خو هیڅکله ما د خپلو عسکرو داسې سلوک نه وو لیدلی چې له یو بل سره یې د کرکې بڼه لرله. ما د ده په وړاندې د یوه لوی مسوولیت احساس کاوه او هره شېبه د حقیقت د میندلو په لټه وم.

خپل عسکر مې راوغوښتل او ومې پوښتل: وروستی وار ایتماتوف چا او چېرته ولید؟

افغان ملګري(فکرکووم نوم یې حبیب وو.) وویل: د موټر ټایر ته یې تکیه وهلې وه، ما د ورنږدې کېدو هڅه ونکړه... شوروي ملګري، الکسي یې خبره ورپرې کړه او ویې ویل: صاحبه فکرکووم له پرون راهیسې په یو څه پسې ګرځېده. ټولو ملګرو ته معلومه ده چې له هغه نه پوښتل؛ د وخت ضایع کول دي؛ نو ځکه ما هم ونه پوښت او فکرکووم له ما نه به وروسته هیچا هم نه وي لیدلی؛ هرکله چې هغه تشناب ته ننوت، ما ولید.

ما وویل: ښه، ښه څو بجې دې ولید؟

ـ صاحبه نهه بجې به وې.

ـ یعنې یو ساعت وړاندې. له هغه سره څه شی وو؟

ـ نه، تش لاس وو.

ما وویل: سمه ده، لاړ شئ؛ خو هر څه ته فکر کوئ! جدي.

له تشریفاتو وروسته ووتل. ما فکر کاوه او تقریباً دغې پرېکړې ته نږدې شوی وم چې ووایم (ایتماتوف ملګري پخپله ځان وژلی.) هغه یو آروایي ناروغ وو او مور یې ټولو د ده دغه ستونزه درک کوله. له هیچا سره د قانوني خبرو د باندې نه ووت. ټولو عسکرو په (قانوني) باله. د دغه نوم په اورېدو به له ځان سره وډونګېد؛ خو کوم عکس العمل به یې نه ښود. هیچا هم د ده په شونډو مسکا نه وه لیدلې، تل به یې شونډې چاودې او تندی ګونځې وو. آروایي ناآرامي تر وروستي بریده رالاندې کړې وو. د ۱۹۸۶ په ژمي کې(چې یو کرکجن موسم وو او سړې ته یې ډاروونکي خیالونه په ذهن کې ورګرځول.) مور یې ټولو ولیدل چې هغه ځان ته د پوستې د یواځینې حمام په تیرانو کې پړی راځوړند کړی وو او ساه یې بنده کړې وه.

زموږ په ټولو عسکرو دغې پېښې یوه ډېره بده آغېزه وکړه؛ خو تر ټولو زیات چې څوک آغېزمن شو، هغه الکسي وو. ما هغه ځاره، هرکله یې چې د ایتماتوف راځوړند جسد او راوتلې ژبه ولیده؛ ځبره یې سپینه واوښته او یوه مړې ته ورته شوه. له هغې ورځې وروسته مې ځانګړی پام په ساته او له کلکې ځارنې لاندې مې نیولی وو.

موږ ماښام مهال د ایتماتوف ملګري بستره ولټوله، هغه یو وصیت لیک لیکلی وو او بیا یې له بالښت لاندې ایښی وو، هغه فقط دومره لیکلي وو: (لطفاً مور ته مې ووایئ چې د یوه آتل په توګه مړ شو.)

دا ډېره دردوونکې وه. موږ په افغانستان کې داسې ډېرې پېښې لرلې؛ باید ووایم چې په افغانستان کې هر ځلورم وژل کېدونکی شوروي د دښمن له لوري نه؛ بلکې خپل منځي ډول وژل کېده. ما مخکې هم وویل چې ځوانکی ایتماتوف له قانوني او عسکري خبرو د باندې نه ووت.

یوه ورځ چې موږ ستړي وو، هغه وپوښتلم: موږ له چا سره جګړه کوو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه لږه شبېه غلی وم او بیا مې ویلي وو: موږ د هغه چا خلاف جګړه کوو چې د لوېې شوروي خلاف جنګېږي او انقلاب ته ګواښ پېښوي.

هغه ویلي وو: نو انقلاب ته څوک ګواښ پېښوي؟ آیا دا هغه افغانان نه دي چې موږ یې څنګ تر څنګ د دوی د ساتنې او ښېګڼې لپاره جنګېږو؟ په کوم اساس موږ کولای شو هغوی سره بېل کړو؟

هغه ریښتیا ویل؛ موږ څنګه کولای شول اوره او مالګه جلا کړو؟ هر وخت به مو ګوتې په ماشو وې. موږ نه پوهېدو چې څوک موږ ته خطره پېښولی شي، موږ نه پوهېدو چې څوک زموږ ملګري دي؟ یواځې مو د خړو درېشیو او پټکیو په اساس نه شول سره بېلولی، کنه له موږ نه خو کرکه د ټولو په سترګو کې بربښېده. ما د هغه د پوښتنې په ځواب کې ویلي وو: هر وخت ګوته په ماشه نیسه! هر کله دې چې له چا کرکه احساس کړه او وپوهېدې چې د څه (بدو) پلان لري؛ نو مخکې له دې چې څه درپېښ کړي، اوسپنیزه مرمۍ یې له سینې وروباسه او وروښیه چې د شورویٰ مور شودې مې رودلې دي او هیڅکله چا ته سر نه ټیټوم... خو اوس موږ ایمتاتوف نه لاره.

راځه، راتلونکی بدل کړو!

آپرېل، خوږه هوا؛ خو موږ د جګړې بوی سږمو ته تېراوه او د بارودو لوګي مو تنفس کول. موږ قندهار ښار ته څېرمه په یوه وړه پوسته کې خپل لومړنی افغاني پسرلی لمانځه. تر دې وړاندې چې افغانستان ته راشو؛ فکر مو کاوه چې د دغه هیواد شنې درې، پراخ ډاګونه او لوړ غرونه به راته د مینې او ورورګلوۍ غېږ پرانېزي؛ خو داسې نه وه، دغو ټولو شیانو موږ ته په کرکه کتل او په تحقیروونکې بڼه یې په موږ پسې چغې وهلې: (زموږ له هیواد نه ووځئ!) موږ غوږونه کېنول او هڅو ته مو دوام ورکاوه، چې د جګړې بڼه یې لرله؛ سخته او ښکاره.

د همدغه آپرېل په منځ کې په یوه واړه کلي کې عملیات پلان شول. آشرارو دولت ته سرخوږی پېښاوه او بیا به د همدغه کلي په کورونو کې پټ شول. په قوي ګومان دوی د همدې کلي اوسېدونکي وو. موږ عملیات د شپې پلان کړل او سمدستي په دوو زغره والو ګاډو او دوو ټانګونو کې د کلي په لور وخوځېدو. موږ د دغه ښار جنوب لوري ته تلو. له ښار نه وژونکې چوپتیا غېږه راچاپېره کړې وه او د ګوند حاکمیت براعلی چغې وهلې. دا تاریخي ښار(چې د ډېری افغان شاهانو ټاټوبی یاد شوی.) اوس د جګړې لمبو رانغښتی وو او د دغه ښار تیاره آسمان د نورو کېدونکو پېښو لیدونکی وو. آن له افغاني اسمانه هم د جبر او ظلم بوی راته. هر څه روحانیت ته عقیدت درلود او دا ټولنه په یوه بې بنیاده روحانیت او منځ تشو نظریو ولاړه وه.

غوښتل مې په دې بې پایه تیاره کې چغه کړم چې اې تاریخي ښاره او د برم کلاګانو! خپله آرته غېږه راټوله کړئ او موږ ته د آرامۍ او سکون یو خوب راکړئ؛ خو وېرېدم، هسې نه چې زما چغو ته غوږ ونه نیسي او راته ووایي چې ته د دې ځېږې خاورې لیاقت نه لرې! ما هره شېبه دوه سترګې خلاصې او ګوته په ماشه ساتله؛ ځکه په دې خاوره کې هر وخت د هر څه د پېښېدو امکان وو...

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورو، ورو د شپې په لکۍ پسې ترلی لمر د قندهار ختيځ ته راپورته کېده. سپېدې چاودلې او مور خپل منزل ته رسېدلي وو.

مور فکر کاوه چې زمور د ژوند ترخه شپه به هم همدا ډول لمر ته ځلېږي او ژر به د روښانه سباوون بنه خپلوي؛ خو مور نه پوهېدو چې زمور د بدمرغۍ شپې د طبيعت د شپو په پرتله ډېرې اوږدې دي. د تيارو له اسارته خلاص سباوون د آشرارو او د کورنيو سترګې ورپرانيستلې او يو نوی ګهيځ پيل شو؛ خو دا ځل بېل ګهيځ وو، په هغوی زېری وشو چې محاصره دي او بايد خپل ټوپکونه کښته کړي. زمور عسکرو په پرلپسې ډول په لاوډسپيکرونو کې نارې وهلې او آشرار يې تسليمۍ ته رابلل. هغوی تازه، تازه د اعضاوو د مينځلو لپاره راپورته شوي وو. د هغوی په بدن کې داسې روحانيت نه وو پيچکاري شوی چې د شا ته تللو لاره دې وروښيي. د ټوپکونو نلونه يې زمور په لور راواړول او له خپلو مورکغارونو يې ډزې راپيل کړې؛ له دې سره د ګهيځ سخته جګړه پيل شوه او په کوچني کلي کې د لمر هرکلی په ډزو وشو. مور محاصره تنګوله او له تعرضي ډزو سره وړاندې تلو. زه له خپلې لومړنۍ ډلې سره د متقابلو ډزو د منبع په لور ورنږدې کېدم، نورو افغاني او شوروي ملګرو پوښښ راکاوه. ټانګونه هم فعاله وو او د لاسي بمونو کيلياني هم په مځکه لوېدې. مور له هر څه سره، سره په دې تمه وو چې آشرار به مقاومت پرېږدي او ټوپکې به په مځکه وغورځوي؛ خو مور تېروتلي وو. په هغوی مو محاصره ورتنګوله او دا خبره نوره هم ورته روښانېده چې مرګ يې رانږدې شوی دی. په زړونو کې د آزادۍ هيلو په سرو سکروټو کېنولي وو او د لېونيو غوندې يې بې سره او بې پښو ډزې کولې. هره خوا مرمۍ ورېدې او په شاوخوا کې سرې لمبې خوتېدې؛ دا د افغانانو د جګړې يو تصوير وو...

خو مور وړاندې تلو او په يوه جاغور پسې مو بل تشاوه. مور له خوبه د تازه راکښېناستلو ماشومانو او ځناورو وارخطا چغې اورېدلې، چې د جګړې روان حالت ته يې يو ځانګړی ميوزيک جوړاوه. افغانان يو په بل پسې لګېدل او په مځکه لوېدل؛ خو زمور مسلکيان د جګړې په ځغلولو پوهېدل او کم تلفات رااوښتل...

يوه شېبه ډزې ورو شوې او ودرېدې. مور ټول دفاعيان وژلي وو او د هغو کلاګانو دروازې مو ورماتې کړې، چې افغاني غرور وزر په غوړولی وو. له کاره وتلي سپين ږيري، ښځې او واړه پاتې وو. د ټولو په سترګو کې يوه خبره لوستل کېده: زمور له هيواده ووځئ، تاسې يرغلګري ياست!

مور په يوه واړه او زاړه کور ورننوتي وو. يو ملګري مو وويل: اوففف دلته د اوزو څه بد بوی دی! ټوپکونه مو مخامخ نيولي وو او هره شېبه دې ته تيار وو چې ډزې وکړو. مور بايد په همداسې يوه چاپېريال کې(چې د کورونو بامونه يې رانړېدلي وي او هره خوا لمبې بلې وي.) ډارېدلي وی.

دغه کور دوه د اوسېدو خونې او يوه د اور کوټه(آشپز خانه) لرله. د اوسېدو د يوې خونې چت رانړېدلی وو او لا يې هم د بارودو بوی ته. د اور له کوټې د سوځېدلو غوښو بوی راغی، له خپلو عسکرو سره ورتاو شوم. مور هلته وليدل، چې يوه ځوانه ښځه څو ډزه په ملا لګېدلې وه او په بل نغري (چې لويه مسي چايجوښه پرې ايښې وه.) ورړنګه وه. اوس مور کولی شول د هغې د غوښو د سوځېدلو غږ هم واورو، چې دا يو کم يافته ميوزيک وو. د هغې يوه پښه تر زنګانه له شکېدلي پرتاګه راوتلې وه. ما هغه ونه ليدله خو آندامونه يې د نارينه وو په څېر وو. د ښځې په ملا باندې راروانو وينو (څومره چې کولی شول) د هغې پلاستيکي بوټونه ډک کړي وو. زه يوه شېبه غلی ولاړ وم، بيا مې له ځانه وپوښتل: آيا دا رېښتيا يوه په اصولو ولاړه جګړه ده؟

عسکرو ته مې وکتل، کېدی شي هغوی ته هم په زړونو کې يو شی ورګرځېدلی وي. ما فکر کاوه چې د هغوی په زړونو کې به د لطافت سمندرونه ايشي؛ خو داسې نه وه، د جګړې اور هغه وچ کړي وو.

زه يوه شي ولړزولم، يوه تقريباً ديارلس کلن ماشوم له تناره نه سره راپورته کړ. جړ وېښته، غنمرنګ پوستکی او برګې سترګې يې لرلې؛ ډېره ګرانه وه چې پوهېدلي وی، هغه په داسې وخت کې څه غوښتنه لرله؟

هغه د خپلې مور بې روحه جسد ليده او د هغې د غوښو د سوځېدو غږ يې هم اورېده. کېدی شي په همدې دومره تنګه موده کې هغه د خپل تياره راتلونکي په باره کې فکر کړی وي او د بې پلاره او بې موره ژوند راتلونکې ترخې شپې يې تصور کړې وي. کېدی شي ما فکر کړي وي چې ورشم له لاسه يې ونيسم، له تناره يې راوباسم او ورته ووايم چې راځه، راتلونکی بدل کړو!... خو زمور پاتې کېدل هلته مشکل وو. د نورو کوټو د ليدلو لپاره راووتو او ماشوم مو له خپلو ټولو هغو هيلو سره (چې لرلې يې) پرېښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ عسکرو ډزې کولې او د لاسي بمونو د ډزېدو غږونه هم راتلل؛ موږ په همدې غږونو کې ورک وو چې یو ناڅاپه د تناره له کوټې ضربه وشوه.
موږ د ځانونو د دفاع لپاره یو کونج او بل کونج ته منډې کړې. زموږ یو شین پوښی عسکر په انګړ کې پروت وو او دژوند وروستۍ سلګۍ یې وهلې. هغه د اوښو غوښتنه کوله؛ خو موږ د هغه دغه وروستۍ غوښتنه نشوه ورپوره کولی؛ یواځې دومره مو ویل: وزغمه!
(لاسي بم وغورځوه!) ما مې عسکر ته امر وکړ. هغه بم وغورځاوه، د تناره د کوټې بام ولړزېد او د یوه تازه ځوان شوي هلکي د درد کړیکه مو واورېده. د تناره کوټه په لوګیو کې پټه وه او شاوخوا یې نوره هم داسې ښودله چې په جګړه کې ښکېله ده او ځپلې ده. آرامي خپره شوه؛ خو فضا له دوړو ډکه وه او د رواني جګړې کیسه یې کوله چې څومره خطرناکه ده او څومره بد عواقب لرلی شي.
موږ د ماشوم زړورتیا او په هغه کې د غچ د راپارېدلي احساس عملي بڼې ته حیران وو؛ دا په ریښتیا سره حیرانوونکې وه. موږ دوه عسکر د مړي سمبالولو ته پرېښودل او خپله زه د نورو کوټو د لیدلو لپاره روان شوم. زه له خپلو عسکرو سره یوې کوټې ته ننوتم. کوټې ته له بهره لوګي راننوتي وو؛ خو روښانه وه او موږ لیدل چې په کوټه کې څه دي؟ د کوټې له منځه د یو ماشوم د ژړا غږ راته، هغلته په تیرانو کې زانګو راځوړنده وه او ماشوم ترېکې پکې وهلې. دومره د یادولو وړ پېښې څنګه په یوه وخت منځ ته راځي؟
ماشوم له وېرېدونکو غږونو وېرېدلی وو او مور یې غوښته؛ خو مور یې موږ انټرناسیونالېستانو وروژلې وه. ورنږدې شوم، لړ غلی شو؛ خو وروسته بیا ناقراره شو، ژړل یې او د ځان د خلاصولو هڅه یې کوله.
کرغېړنه جګړه؛ هغه وخت پیل شوې وه چې لا دا ماشوم نه وو زېږېدلی او د ده تر زېږېدو یا د ده د لمسیو تر زېږېدو یې دوام کاوه.
ما وویل: افغان ماشومه، موږ تا ته ښوونځی او سرک جوړ وو!... هغه ژړل.
زما په زړه کې پرلپسې دا پوښتنې ګرځېدې(موږ په څه ډول یوه جګړه کې ښکېل یو؟ آیا دا ریښتیا یوه په اصولو ولاړه جګړه ده، که څنګه؟) ځواب مې نشو ویلی او د افغان ماشوم په زانګو مې لاس ایښی وو. هغه مو په زانګو کې پرېښود او په پوره احتیاط او بیدارۍ د غنایمو د ټولولو لپار وخوځېدو.

دواړو لوریو یوه، یوه خبره زده وه.

زما د لاس لاندې ډېر شمېر کسانو غاړو ته ټوپکونه اچولې وو. د ټولو پالل او ډوډۍ ورته رسول؛ دا زما په غاړه وو.
موږ تقریباً پنځه ساعته ټوپکونه او ټانګونه ډزولي وو؛ ستړي او وږي وو. لمر په نیمايي آسمان کې ځلېده او موږ د قندهار له خامه او خړو سرکونو پاخه سرک ته راپورته شوي وو. د جګړې ګرد مو په ځانونونو او موټرو احساساوه، آن ځینو خو کېدی شي په زړونو هم احساس کړی وي. روان وو او د خوړلو په باب مو فکر کاوه...
یو وخت مو له لرې په یوه راروانه لارۍ سترګې ولګېدې. موږ پوهېدو چې لارۍ له خوراکي شیانو ډکه ده. موټرې مو ودرولې، زه له څو عسکرو سره راکښته شوم. کله چې لارۍ زموږ خواته راورسېدله، ومو دروله. افغانی موټروان مو په زوره ترې راکښته کړ. لارۍ له هندوانو ډکه وه. دواړو لوریو یوه، یوه خبره زده وه. موږ ویل: راکښته کوئ یې!
افغان ویل: لطفاً بس دی، دا زما روزي ده، لطفاً نور بس دی، لطفاً دا زما د ماشومانو روزي ده، لطفاً!
زموږ عسکر لارۍ ته ورختلي وو او هندوانې یې د یو بل په مرسته راکښته کولې، ما ته هم هلته معلومه شوه چې یرغلګري یو؛ خو څه مو کړي وی؟ لوږه وه ، یواځې زه نه وم وږی، نور ډېر پوځیان وو چې معدې یې تشې وې او په تشه معده خو د افغانانو د انقلاب ساتنه نه شوه کېدی.
افغان کېدی شي د انټرناسیونالېسټ کمونېزم او هیومنېزم په باره کې فکر کړی وي او د هغه په باره کې یې بېلابېل شیان په ذهن کې ورګرځېدلي وي او هغه به یې له هغه څه سره پرتله کړي وي، چې د سترګو په وړاندې یې تېرېدل.
افغان موټروان ناهیلی تش موټر ته وخوت. د موټر ټاییرونه کرار، کرار اوښتل او زموږ له سترګو پناه کېده. موږ د افغان هندوانې یو بل ته وېشلې او په دې ډول مو د افغانانو د انقلاب ساتلو ته انرژي برابروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کامي کازي په ډول

میلیونونه خلک د هغه چا له لوري کړوال شول، چې ویل یې ترقي پلوي دي. لکونه خلک د هغو خلکو له لوري ووژل شول، چې ویل یې د تعلیم او بیا رغونې پلوي دي؛ دا د وخت تېرېدل وو او د وخت تېرېدو سره شورویانو په افغانستان کې خپل اهداف او حیرانوونکې کړنې نشوې پټولی. افغانستان د سړې جګړې ډګر ګرځېدلی وو او په دغې جغرافیه کې ښکېلې ډلې ټپلې د بېلا بېلو شتمنو هیوادونو له خوا حمایت کېدې.

د جګړو په دوران کې له دوه میلیونه زیات خلک د نورو هیوادونو تر څنګ پاکستان ته هم مهاجر شول، چې په ۲۴۰ بېلا بېلو کمپونو کې په خېمو کې اوسېدل. د دغو مهاجرو ډېره برخه د پاکستان شمال او شمال ختیځو پولو ته نږدې ځای پر ځای شوې وه. تقریباً نیم میلیون مهاجر په بلوچستان او یو لک په پنجاب کې پراته وو. د مهاجرینو د نړیوالې اداري له لوري خورا ډېره مرسته پاکستان هیواد ته د دې لپاره ورکول کېده چې ورغلي مهاجر پرې وپالي؛ خو هغوی له دې مرستو ډېره بده استفاده کوله، څلورمه برخه یې هم افغان کډوالو ته نه رسېده. پاکستان له دغو پیسو نه د خپل پوځ په قوي کولو او افغاني مجاهدینو په روزلو کې کار اخیسته. هغوی یواځې له دغو پیسو دغه ګټه نه پورته کوله؛ بلکې د آمریکایانو له لوري ورسره مستقلې مرستې هم کېدې، چې بیا وروسته په مجاهدینو وېشل کېدې. د ملګرو ملتونو سازمان پاکستان هیواد ته د مهاجرو د روزلو لپاره په ۱۹۸۳ کال کې ۵۵۰ میلیونه ډالر ورکړل. یو کال وروسته مرستې ډېرې شوې یعنې ۶۰۰ میلیونو ډالرو ته لوړې شوې؛ بل کال ۱۰۰ میلیونه ډالر نور هم ورزیات شول. په افغانانو یواځې چینجن غنم او خوسا غوړي وېشل کېدل؛ خو د وسلو بازار ښه ګرم وو او رنګارنګ وسلې په پاکستاني بازارونو کې خرڅېدې. دغه بازارونه د پاکستان په

سرحدي صوبه کې(چې تقریباً ټول اوسېدونکي یې پښتانه وو.) په بېلا بېلو برخو کې جوړ شوي وو.

۳۶ مخالفې وسلوالې ډلې پاکستان روزلې، چې مرکزونه یې په کوټه، پېښور او (پخوانی قبایلي سیمه) پاړاچنار کې وو. دوی په هغو پیسو د افغانانو د تباهۍ لپاره روزل کېدل چې ملګرو ملتونو د افغان مهاجرو د روزلو لپاره ورلېږلې. پاکستاني مشرانو د دې له وېرې چې ور یې دښمنان ورټکوي؛ له افغاني مذهبي جنونیت نه ګټه پورته کوله او د خپلو ګټو لپاره یې عام افغانان د مذهب له نامه لاندې د جګړې په لومړۍ کرښه کې جنګول. دا خو څرګنده ده چې دا داسې وخت وو چې د شوروي د شهرت سرې څپې په نړۍ خپرې وې او سیالان له دغې خبرې ځورېدل. هغوی د کینې په اور سوځېدل او د شوروي بربادۍ ته یې ملې رانغښتې، هغوی هغه څه کول چې په وس یې پوره وو.

باید وویل شي چې د دغې جغرافیې شتمن روحانیون(چې د ډېرې جګړه ییزو ډلو مشران وو او په ټولنه کې د نفوذ خاوندان وو.) نفتیانو او آمریکایانو اخیستي وو. بد بختانه باید ووایم چې موږ دومره پیسې نه لرلې، هغوی واخلو...
په هر حال جګړه له وخت سره موازي روانه وه او نفتي شېخانو د افغان په جګړه تېل پاشل او د مخصوصو اسلامي برمونو ډېرېدو ته یې خلک رابلل. دا زموږ له راتلو د شپږو کالو د اوښتو خبره وه، هر څه بې پایلې ښکارېدل او هیچا نشول ویلی(څه پېښېدونکي دي؟)

افغانستان یوه معما وه؛ پېچلې معما، چې حل یې ډېر ګران وو، که ووایم ناممکنه وه، سمه ده. د آسمان شنه کېږدۍ د دې هر څه لیدونکې وه او په مځکه د جګړې او کرکې تور ګرد پروت وو. تنکي شوروي عسکران له آروایي ناآرامیو سره مخ وو هغوی په لړزېدلو ګامونو او تشو نسونو جګړې ته تلل. د ټوپکونو په ډزولو او د ټانګونو په ګرزا کې یو ډول بې خونده شیان محسوسېدل او هر څوک په نه زړه لګیا وو، چې جګړه مخ ته بوځي. زموږ ملګري باید په هر حال کې ثابت او محکم پاتې وي. باد، باران، واوره، توپان؛ دا هر څه باید موږ زغملي وي. موږ د یوې لویې آمپراتورۍ یوه وړه برخه وو او په کړې ییز شکل مو کار کاوه. هر ډول چې وي، موږ باید هغه څه کولی چې مشرانو مو راته ویل: هغوی ویل: مړه کړئ! مړه مو کړل. هغوی ویل: وژغورئ! ومو ژغورل. هغوی ویل: ووهئ! ومو وهل. موږ هغلته هر څه وکړل؛ خو باید ووایم چې له هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه متضاد وو چې موږ ته دلته (شوروي) کې ويل کېدل. موږ ته دلته ويل کېدل چې تاسو د افغانانو وروڼه يئ! د بيارغونې چارې به مخ ته وړئ او د عامه ځايونو ساتنه به کوئ!

موږ فکر کوو يو څه، يو ډول دي؛ خو کله چې د مسووليت دروند بار زموږ په اوږو لوېږي، خبره سرچپه کېږي، همدغه شان ده؛ کله چې افغانستان ته راننوتو، هر څه بېل وو، نه د بيارغونې چارې وې او نه د عامه ځايونو ساتنه. فقط د انقلاب او شوروي د حيثيت ساتلو لپاره مو ډزې کولې، که په هره بيه وو. ډېر ځله مو بسته، بسته کلي بمبارول، عامه ځايونه مو سوځول. د هر څه له سلوکه د کرکې بوی راته. له هغو لومړنيو ورځو ما ته معلومه شوه چې د افغانستان شوروي کېدل يو خوب دی؛ ځکه چې دې جګړې سر او پښې نه لرلې او په ډراماتيکه بڼه روانه وه. موږ په جګړه کې د کامي کازي په ډول لوبېدو، عين شان لکه جاپانيانو به چې مقابل لوري د ځان په بيه له ژونده وېستل او د هيواد دفاع به يې کوله. موږ د خپلو مشرانو او زموږ له لاس لاندې عسکر، زموږ د امرونو په مقابل کې خنثی وو. عمل مو کاوه او جګړه مو غځوله.

لومړی، شوروي

دا د دې ځای(شوروي) کيسه ده. موږ بي بي سي اورېده، چې له هرې رسنۍ زياته د افغان په جګړه غږېده. موږ اورېدل چې د افغانستان حالات څنګه په تدريج سره کړکېچن کېږي او د نه حل کېدونکې معما بڼه خپلوي. موږ حربي پوهنتون لوست او له فارغېدو وروسته پلان شوې وه؛ افغانستان، کرغېږن افغانستان.

دا لومړی ځل وو چې ما د خپل ژوند تر ټولو خواږه وختونه تجربه کول. په پوهنتون کې د يوې نجلۍ له ما سره مينه پيدا شوه، بيا دواړه سره مينن شو او خبرې به مو سره کولې. دغه نجلۍ آيوانکه نومېدله او د يوې ښې نجلۍ ټول صفتونه پکې شامل وو. داسې ډېرې نجونې زموږ په پوهنتون کې په زده کړو بوختې وې، چې تقريباً ټولو ته د نظامي طب په برخه کې زده کړې ورکول کېدې. موږ ټولو له نظري زده کړو زيات له عملي زده کړو (نښه ويشتلو، ډزو کولو او ځغلېدلو) سره مينه لرله. کورونو ته کم پرېښودل کېدو او د خطونو په واسطه به مو رابطې کولې. ما ډېر وخت د خپلې راتلونکې په بابله فکر کاوه، په خاصه توګه د آيوانکې او افغانستان په اړه؛ دا زموږ ژوند وو چې ګړی، ګړی تېرېده او افغانستان ته تلل رانږدې کېدل. موږ ډېر شيان داسې تعبير کړي وو چې هغه شان ښې نه شول. موږ نه پوهېدو چې هلته(افغانستان کې) موږ ته څه په تمه دي؟

موږ د وروړګلوی او مينې په تمه وو او په ناکرارۍ مو شپې شمېرلې. د هر چا ديدګاه د هغوی د پېښو د تحليل سره سمه وه او موږ هم افغاني حالات يو طرفه او هوار تحليل کړي وو؛ خو هر څه سرچپه وو او حيرانوونکو پېښو پرلپسې هېښوولو.

نه کاله پرلپسې جګړې موږ ته هيڅ ګټه ونه کړه، غير له دې چې يو څه تجربه تر لاسه کړو. کله چې زموږ جګړه په افغانستان کې پای ته ورسېده، بيا خو دا موضوع اصلاً غلې شوه او زموږ له اوږد عمر تجربې نه چا ګټه پورته نه کړه. له دې سره چې ټولو ته معلومه وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان د سربښو ډنډ دی، بیا یې هم ځانونه پکې ښکېلول. کمونسټ افغانانو خپل مشران په دې ملامته ګڼل چې ځنګه په کار وو، هغه ډول یې خلکو ته د انقلاب راتله اهداف روښانه نه کړل، په تېره بیا عامو کارګرو او بزګرو ته. له دې سره، سره چې معلومات ورته کېدل، د عامو خلکو په وړاندې قوي، قوي دولتونه هیڅ دی.

سره جګړه په افغانستان کې روانه وه او په دغه هیواد د آمریکا د وسلو سیلاب ورخوشې وو. له دې ځای نه هم د مرستو بهیرونه ورځغلېدل او شورویانو لیدل چې زموږ د خولې ډوډۍ هم له افغانانو سره شریکېږي. تنکي شورویان د افغانستان په وژنتون کې له خاورو لاندې کېدل؛ خو زموږ میندو دومره اجازه نه درلوده چې ووایي(زموږ بچیان د افغانستان جګړې ته مه لېږئ!) خو زموږ زړو کمونسټ مشرانو په تأکید ویل: (شپاړسم شوروي جمهوریت!) او د دې لپاره د آپرېل د انقلاب ساتنه او د سره خلقي بیرغ رپاند ساتل مهم وو. باید ووایم چې روحاني افغانستان د واکمن ګوند له کمونستي نظریې سره نه وو موافق، حتی په آبعادو کې هم. ګاونډي پاکستان له دې هر څه ګټه اخیسته او مذهبي جګړې یې را مخ ته کولې.
موږ له دې سره جوخت چې توپکې مو ډزولې ، په خپلو مشرانو مو لعنت وایه. موږ په هغو لاسونو چې په دې عمر کې یې باید زلفې لوبولې، اور او بمونه لوبول.
زه د پلار او مور مشر زوی وم. پلار مې زما په پوځې کېدو ټینګار کاوه؛ خو مور مې بیا زما د پوځې کېدو مخالفه وه، هغه یوه لرلیدونکې ښځه وه او پوهېده، چې له زده کړو وروسته به مې ګوند افغانستان ته لېږي او هغې نه غوښتل چې د نورو په ډول زه هم د افغانانو لپاره قرباني شم.
وروسته چې کله پوه شوه خامخا افغانستان ته ځم؛ یادونه یې راته وکړه:(لومړی، شوروي) او ما تعقیبول؛ آن کله چې فارغ شوم او په نوي تشکیل کې افغانستان ته انتخاب شوم، بیا یې هم مخالفت کاوه؛ خو وروسته وپوهېده چې زه خپل مشران تعقیبووم او د افغانستان د شوروي کېدو نظریې مې په ذهن کې ځغلي. ما خپل ورونه، خویندې، مور، پلار او آیوانکه د افغانستان او افغانانو لپاره پرېښودل او یو اوږد، سخت او کړاوجن بېلتون مو پیل کړ. موږ په نامعلومو رخصتیو کورونو ته واستول شو او کله چې خبر راغی(باید لاړ شو!) له آیوانکې سره د وروستي وار لیدو ته د هغوی کور ته لاړم.

د شپې (کله مو چې ډوډۍ وخوړه.) بهر راووتو او قدم مو واهه؛ هغې ما ته ویلې وو: افغانستان کې به څومره وخت تېروې؟

ما ویلي وو: دا دجګړې په مهال پورې تړاو لري، کېدی شي دا جګړه له یوه کاله نوره اوږده نه شي او افغانستان ډېر ژر په یوه شوروي جمهوریت بدل شي.
ما ته اوس هم یاد دي، چې هغې څومره په کرکه وویل: ته دا خبره له کومه درکه کوې؟ د عامو ولسونو د یووالي په وړاندې ستاسو ټانګونه او توپونه د یوه خلي حیثیت هم نه لري. وحدتونه استبدادونه تر پښو لاندې کوي او خپل سرنوشت په خپله ټاکي. روحاني افغانان او کمونیستي اداري؛ څه فکر کوې، دا سره جوړ راځي؟ واوره! ته به ولاړ شې او بېرته به راشې؛ خو دا ډول به معصوم نه یې، ستا لاسونه به د بې ګناه افغانانو په وینو سره وي او د یوې لوېې ډېکټاتورۍ فرمانونه به دې د ټوپک په میل تړلي وي، تش لاس او ټيټ سر به راستون شې! دا مې ومنه، ما د افغان جګړه تحلیل کړې ده. موږ د آمریکا، چین، عربانو، پاکستان او ایران مقابلې نشو کولی؛ موږ ډېر بې وسي یو...
هغه جدی رېږده، ما ویلې وو: موږ انتخاب شوي یو. موږ افغانستان ته ځو، کېدی شي بیا راته شم. دا زموږ وروستی ځل لیدل دي.
بیا غلي وو او په توره شپه کې د هغې لیدل سختېدل. بیا وروسته یو بل ته نږدې شوي وو او یو بل مو ښکل کړي وو او د یو څو شېبو لپاره مې راتلونکی هېر کړی وو. دا لومړی ځل وو چې ما د خپل ژوند خواږه او ترخه وختونه په یوه وخت تجربه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څوارلسمه پېړۍ کې

زما د هغو خوبونو تعبیر (چې په شوروي کې مې لیدلي وو.) په افغانستان کې غلط راوخوت. زه په لومړنیو ساعتونو کې په خپل راتګ پښېمانه شوم او د یوه داسې راتلونکي اټکل مې وکړ چې ښه نه وو. د دغو خلکو (افغانانو) تاریخ له خاورو لاندې وو او غرور یې د خپل هیواد د غرونو په څېر لوړ او نه ماتېدونکی وو. دوی په روحانیت تکیه کوله او زموږ په ډول ماده پرستي نه وو. د خپلې جنترۍ له حسابه په څوارلسمه پېړۍ کې اوسېدل. د ختو کورونه یې جوړ کړي وو او ماشومان یې له څارویو سره یو ځای په خاورو کې لوبېدل. موږ ته یو داسې هدف ټاکل شوی وو، چې لارې یې له ستونزو ډکې وې، په کمې توښې وړاندې تلو او مزلونه کړاوجن وو؛ خو موږ باید تللی، ځکه که درېدلي وی، نابودېدلو. هر پړاو په وینو لړلی وو او په مځکه یې اغزي زرغون وو. هر خطر موږ ته راکتل، له هر غره او هرې درې روحاني بلاوې راموسېدې او موږ یې تحقیروولو؛ خو موږ غلي پاتې کېدو او له دغو هیلو سره وړاندې تلو، چې یو وخت به په دغو سرکشو غرونو کې د لور او څټک بیرغ رپېږي؛ همدغه یواځینۍ هیله وه، چې موږ تکیه ورته کوله او سختۍ مو ورته ګاللې؛ خو وروسته پیښېدونکو شیانو ستړي کولو او زړونو راته د کرار کېناستو امر کاوه. آندامونو هم سستي پیدا کوله؛ ځکه زموږ کارونو نتیجه نه ورکوله. کوم ځای به مو چې ونیو، تصفیه به مو کړ او افغان ملګرو ته به مو په واک کې ورکړ، ترې را به غلو؛ خو یوه میاشت وروسته به مو واورېدل چې بیا آشرار همهلته واک ته رسېدلي دي. موږ څه کړي وای؟ هلته خو د ټول عمر لپاره نشوو پاتې کېدی. پړه هم په موږ اچول کېده. پردي افغانان خو پرېږده، خپلو کمونسټانو هم داسې سلوک راسره کاوه چې ګواکې د دې هر څه مسوول په افغانستان کې د څلوېښتم لښکر د سرو قطعو پوځیان دي. کله به چې بې وخته خوب سترګې راپټولې او سر به مې درد کاوه؛ احساس مې کړه چې یو ډول ګنده ناروغي مې ځوروي. بیا په یوه ماسپښین چې د افغانستان د آسمان لمر ځلېده او سپینې واورې ټوله مځکه پوښلې وه؛ څه ګنده خیالونه مې په سر کې راوګرځېدل او پلان مې کړه چې ځانوژنه وکړم؛ خو

وروسته آیوانکه سترګو ته راته ودرېده، پلار مې رایاد شو چې ناروغیو یې لمفاوي غدې ورځورولې او ورځ تر بلې ډنګرېده.
کاش زموږ انټرناسیونالېسټانو په عمل کې هم هغه څه کولی شوی چې ویل یې! کاش موږ کولی شول یو بې وسه افغان له خاورو راپورته کړو، ټوپک ورنه واخلو او ورته ووایو چې افغانه وروره، دا ستاسو جګړه نه ده، تاسو په غلطه لاره ځغلئ او پردۍ نظریې پلې کوئ! کاش موږ کولی شول په ریښتیا سره د ورورګلوۍ رول ولوبوو او د بیا رغونې کارونه په مخ بوځو. موږ د شمعو حیثیت لاره، ویلې کېدو؛ خو نورو ته مو رڼا ورکوله؛ خو دا رڼا هغه چا ته نه ورکول کېده چې حق یې لاره. هغوی خو اصل کې په تیارو کې ساتل کېدل. ښه، موږ به فکر وکړو چې موږ ډېرې سختۍ وګاللې؛ خپلې ورځې مو د بل چا لپاره تېرې کړې او وخت راڅخه وتښتېده؛ څه په لاس راغلل؟ هیڅ!

که موږ هغلته یرغل نه وی وروړی؛ نو ژوند یو بل ډول کېدی شو، بدل، ډېر بدل. موږ به اوس لویه شوروي لرله؛ فرق یې نه کاوه، که یو افغانستان نه وو؛ خو وروسته چې زموږ مشرانو د عقل په ځای له احساساتو کار واخیست؛ ځان ته یې خطرونه متوجه کړل او لوی اتحاد د خلکو د یووالي د سندرو په وړاندې ورژېد او نړۍ د داسې پېښو لیدونکې شوه، چې ډېرې حیرانوونکې وې. موږ له نږدې د دې هر څه لیدونکي وو. شورویان، افغانان او ټول وژل کېدل؛ ټول د داسې څه لپاره وژل کېدل چې باید نه وی وژل شوي. موږ د جمهوریتونو د شوروي کېدلو لپاره وژل کېدو، افغاني مجاهدین د پردیو ګټو لپاره.

کاش په دغو خبرو ټول خلک هغه وخت پوهېدلي وای چې جګړه لا نه وه پیل شوې او څوک چې پوهېدل؛ هغوی بیا خبرې له ځانونو سره پټې ساتلې، دوی ټولو په کرېملېن او آرګ کې مزې کولې؛ څوک په شعرونو، څوک په شرابو او څوک په ځوانو ښځو بوخت وو؛ خو تنکي شورویان او عام افغانان د جګړې په اور کې سوځېدل او د خوړلو لپاره یې یو شی نه لاره. کله به یې چې د خطر بوی حس کړ؛ خپل ساتونکي به یې د یوه په ځای دوه، د دوو په ځای څلور او داسې به یې ضریب پسې اخیسته. یواځې یې د خبرو کولو چل ډېر ښه زده وو؛ خلقیانو او پرچمیانو عسکران غلطول، ملایانو عام افغانان د جنت او ښایسته ښځو په وعدو غولول او موږ په ډېرو ښکلو هیلو راوړاندې کولو غولول کېدو. یو ډېر ښه بازار جوړ وو، د هر چا کار و بار روان

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو؛ دزونه او مرمۍ خرڅېدې. ژوندي انسانان پلورل کېدل، چې له ځان نه به خبر هم نه وو. افغانانو د خپلو وروڼو مړه جسدونه په هوټلوالو پلورل.

هغلته (افغانستان کې) داسې پېښې کېدې چې د سړي له حیرانتیا ښکرونه ورته کېږي. سور اور بل وو او خلک د تیارو په انتها کې ساتل شوي وو. هیچا نه پوښتل، دا ولې او وروسته څه پېښېدونکي دي؟ عام افغانانو خو یواځې په حال تمرکز کاوه او هیڅکله یې نه غوښتل حقیقت اورېدو ته خپل غوږونه تیار کړي، په اوازو او د شخصیتونو په ظاهري بڼو پسې تلل چې منزل یې تیاره وو، یواځې تیاره.

ګردېز، چې یخ موسم یې لاره.

تقریباً د اتیایمو کلونو تر نیمایي دښمنانو له هر هغه څه نه چې په لاس ورتلل، د ماینونو د جوړولو لپاره کار اخیست. مثلاً یو عادي لوښی به یې له چاودېدونکو موادو ډک کړ، چې د چاودنې په وخت کې ترې ډېرې ټوټې یو خوا بل خوا خپرې شي او ډېر زیان واړوي؛ له دې نه یو پیاوړی ماین جوړېده، چې ډېر وارې به له لېرې هم اداره کېدی شو. دغسې ماینونه معمولاً د لارو په تنګو برخو کې ښخول کېدل. هغوی پوهېدل چې هر جنګي موټر مخابره او هره مخابره آنتن لري؛ نو ځکه هغوی له ماین نه راوتلي سیمان لومړی په ځمکه کې پټ بېول، بیا به یې د سرک په غاړه د ولاړې ونې له پاسه د سرک هغې غاړې ته تېر کړل او هلته به یې له بېټرۍ سره وصل کړل. د لومړي ګاډي آنتن به چې په دې سیم ولګېده؛ نو د برېښنا د شارټۍ له آمله به داسې چاودنه رامنځ ته شوه چې نه یواځې د ګاډي سپرلۍ له منځه تلله، بلکې لاره هم د نورو ګاډو په مخ په بشپړ ډول بندېدله، په همدغه وخت کې به پر بند شوي قطار د ډزو باران هم پیل کېده. وروسته به چې کله د لارې تنګو برخو ته رسېدو؛ نو له ټولو ګاډو به مو آنتنونه کوز کړل او هغه نري، نري سیمان به مو په غور سره ولټول. همدغه د ژغورېدو یواځېنۍ لاره وه. زموږ ملګرو بیا وروسته داسې لارې، چارې وموندلې چې د پرسونل د ژوند د ژغورلو سبب کېدې. د روسي سرتېریو د اختراع کولو وړتیا د افغانستان په جګړه کې هم زموږ د پلانونو د ځغلولو لپاره مرستندوی شو: خو که د یوه اقتصاد پوه په دود له ما وپوښتۍ، چې وروستۍ نتیجه څه شوه؟ درته وبه وایم، چې هیڅ!

ټولو غوښتل ووایي، ګوند پالي او حکومت پالي دي. هیچا نه غوښتل وښيي، ملت پالي دي.

له لومړني پسرلي وروسته د افغانستان جنوب ختیځ ته له خپلو ملګرو سره ولېږل شوم. ګردېز، چې یخ موسم یې لاره او له پاکستان سره په پوله پروت وو. دغه ښار ته نږدې په یوه وړه پوسته کې پاتې کېدو. ګردېز د درېیمې قول اردو قرارګاه وه. په دې قول اردو کې درې فرقې: دیارلسمه، څوارلسمه او پنځه ویشمه او ۲۲ نمبر غرنۍ غونډ او یوه د کوماندو قطعه وه. قول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اردو د (اوسنیو) پکتیا او پکتیکا په ولایتونو کې ځای په ځای وه او د جنوب له لوري یې د خوست ـ کابل او غزني ـ کابل په لویو لارو د کابل ساتنه کوله. د قول اردو قومندان د یوې نسب دارې او مشهورې کورنۍ غړی، تورن جنرال غلام نبي وو. دغه غلام نبي ګوړګوتي وېښتان لرل او له مخه یې شنه ږیره راتاوه وه. بیا کله چې په پکتیا کې حالات کړکېچن شوي وو او دی یې په وړاندې د تېر په څېر غلی پاتې کېده؛ نو د لرې کېدو خبره یې وشوه، دی له دې څوکۍ لرې شو؛ خو له دې ښه دنده یې پیدا کړه، د دې لوی ولایت والي شو.

وخت نه وو چې ږیره وخریېم، نور هم په بد حال وم؛ یو علت یې دا هم وو، چې لطیف خلک نه وو او سینګار ته اړتیا نه پیدا کېده. تل به د ځان او خپلو عسکرو په فکر کې وم؛ خو آیوانکه مې هم له یاده نه وتله. کله، کله به مې ټانګ ته تکیه وکړه او شعرګوتي به مې کښل.

لاینحله کارونه او نامعلوم راتلونکی سړی له پښو غورځوي. هیڅ مې عمل او جګړې ته تابیا نه راتله؛ خو مجبور وم، ځکه چې که له ځانه مو دفاع نه وای کړې؛ دغو تیږو او کلکو آغزیو به خوړلي وی. دغو شیانو ورته مخامخېدونکي سرونه خم غوښتل؛ خو موږ دا نه وو زده کړي او همت مو په ځانونو کې پیچکاري شوی وو.

که څه هم دلته زموږ د پوځیانو د پاتې کېدلو اصلي هدف د یوه بل شوروي جمهوریت رامنځ ته کول وو؛ خو زه یې د پاتې کېدلو په مهمو دلایلو نه پوهېدم، نه مې پوځیانو دغه خبره پوښتله او نه ما له لوړ پوړیو چارواکو او جنرالانو سره په دې اړه خبرې کولای شوې. هر کله به مې چې دغه خبره منځ ته راوړه، هغوی به یواځې دومره وویل:(جګړه کوه، تر دې، چې ساه وي درکې!)

موږ (ټیټ رتبه آفسران او عسکر) یواځې د ماشې په کشولو او په زوره د ډوډۍ په پیدا کولو پوهېدو. افغانستان زموږ لپاره د سطرنج لوبه وه، چې بېخي ورسره نابلده وو؛ آن موږ په دې نه پوهېدو چې له چا سره جګړه کوو؟ ډېر ځله موږ د خپلو افغانانو ملګرو له لوري ووژل شوو او یا به داسې وختونه هم راتلل چې د مجاهدینو مشرانو به زموږ له لوړ پوړیو جنرالانو سره په یوه مېز ډوډۍ خوړله؛ دغه هر څه حیرانوونکي وو او د پردې تر شا یو بل ډول لوبه روانه وه، چې شاید اوس هم ډېر خلک ترې ناخبره پاتې وي.

موږ د ژوند کولو لپاره یوه تګلاره لرله (مړ که، یا ومره!) دا مو له هغو سپیو زده کړې وو، چې د خلکو په مخ کې به د شرط لپاره سره جنګېدل، هغوی پوهېدل چې که مقابل لوری ونه وژل شي، نو حتماً دی وژل کېږي. د ده په ژوندي پاتې کېدلو، د ده مالک ته ګټه پاتې کېده او لوبه یې ګټله؛ خو د ده تر ټولو لوی انعام بیا د ده ژوندي پاتې کېدل وو. زموږ ژوند هم همداسې وو، زموږ ژوندي پاتې کېدل زموږ د مشرانو لپاره ګټه وه او زموږ لوی مکافات، زموږ ژوندي پاتې کېدل وو.

هر سهار وختي مو ږیره بدلوله. دوولس ساعته څلورو نفرو پیره کوله، دوولس ساعته نورو څلورو.

له افغاني عسکرو سره پاتې کېدو. یو بل مو په ملګرو مخاطبول؛ خو موږ د زړه پوره ډاډ نه لاره او تل به په ډار کې پاتې کېدو. موږ دومره له آشرارو نه په ډار کې نه وو، لکه له خپلو ملګرو، چې کله، کله به یې له سلوکه د کرکې بوی راته. موږ خپل مرال لوړ ساتلی وو؛ خو کله به چې افغانانو په خپل منځ کې په ټیټ غږ خبرې کولې او بیا به یې موږ ته راوکتل او پټ به یې وخندل؛ نو موږ به په زړه کې ووهل شوو او داسې به مو احساس کړه چې ګوندې مات شوي یو؛ خو بیا به مو زړه ته په دې خبره ډاډ ورکاوه، چې کم تر کمه زموږ د لاس لاندې خو یاست!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوندی دې وي شوروي!

کله، کله به چې د جګړې او د جګړې له فکرونو اوزګار شوم؛ نو لوېې شوروي ته به په فکر کې تلم؛ ودکا، شپه، واوره، سینما، پوهنتون، مور او پلار او آیوانکه؛ فکر مې له دغو شیانو څرخېده. کله، کله به مې دغه شعر په همدغسې وخت کې زمزمه کاوه (زموږ وطن ښکلی دی، زموږ مرال قوي دی، موږ جنګېږو، یو بل شوروي جمهوریت جوړوو!)
الکسي به ورسره خوا کې پروت هر اوسپنیز شی په یوه ځانګړي انداز ټنګاوه او یوه خوږه موسیقي به یې جوړوله، بیا به یې له سوزه په ډک غږ چغه کړه: ژوندی دې وي شوروي! ژوندی دې وي شوروي...

افغانانو عسکرو به هم ورسره بدرګه کړه او زموږ ورو کې پوسته به د یو څو شېبو لپاره شور او غوغا ونیوله. هغوی به هم څېنې، څېنې سندرې ویلې او وروسته به یې روحاني دعاګانې لوستې. دوی د خپل وطن په څېر څېر خلک وو او قاطع شیان یې خوښېدل. ګردبز په ژمي کې له واورو او په اوړي کې له دوړو او ګردونو نه نه خلاصېده. سړې اوبه او ځېږه هوا یې لرله. خپه کوونکی احساس یې سړي ته ورکاوه، ماضي یې وریاداوه او سړی یې افغانستان ته په راتلو پښېمانه کاوه. موږ په زوره له دې وچ موسم نه ځان ته شاعرانه احساس جوړاوه او زړه ته مو داډ ورکاوه چې (هر څه ښه دي!) کنه نور خو په هر څه پوهېدو، چې له داسې بلا سره جګړه کوو چې زر پښې، زر خولې او د تښتېدلو زر لارې لري.

موږ پوځیانو ډېری وخت د اجرآتو په وخت کې د فکر په ځای له احساساتو کار اخیسته او لومړیتوب مو ورکړی وو، کېدای شي په دغه ډول مو د لوی شوروي د مشرانو لار تعقیب کړې وي؛ هغوی هم په افغانستان د راننوتلو په وخت کې فکر او ادراک تر شا پرې اېښې وو او له احساساتو یې کار اخیستی وو.

هر کله به چې په مخامخ جګړه کې ښکېلېدو، احساسات به مو تعقیبول او فکر مو له پرېکړې کولو غورځاوه، ډېر ځلې کامیاب هم راووتلو. عقل تل سړي ته د تېښتې او ځاني دفاع لار ورښيي؛ خو احساسات بیا په فکر غلبه لري او غواړي هغه څه لاس ته راوړي، چې څه یې په مخ کې دي، حتی که منطقي دلایل او امکان هم نلري.

موږ له څلورو واړو خواوو خطره احساسوله، آن څېنې وخت خو به له خپلو سیوریو او خپلو ټوپکونو هم ډارېدو. ما له خپلو ټولو عسکرو سره ښې او د دوستۍ اړیکې لرلې؛ خو له دغو ټولو څخه یواځې یو کس وو، چې له ما سره به یې د زړه خواله کوله، د زړه پټ رازونه به یې راته ویل او کله، کله به یې اوښکې راسره تویولې. یو تکړه جنګیالی، ښه دوست او فرمانبرداره عسکر وو، الکسي نومېده. ډېره عجیبه کیسه یې لرله. رومانتیک ځوان وو، د سترګو له تورو حلقو یې ښکارېده، چې غم پرې له نورو زیاته غلبه کړې ده. د هغه کیسه داسې وه چې (آلبته د ده په ټکو) ده له یوې شوروي نجلۍ سره مینه لرله، چې له تاجکستان څخه وه، خدیجه نومېده او له دوی سره یې په پوهنتون کې زده کړې کولې؛ خو د ده د خوښې خلاف، هغې نجلۍ له یوه بل ځوان سره (چې د الکسي دوی هم صنفي وو او په ټولو مضمونونو کې یې نومرې تقریباً پوره وې.) مینه لرله. دغې خبرې په الکسي بد آغېز کاوه او تل یې غوښتل وو چې د نجلۍ فکر ځان ته راواړوي؛ خو هغې لیاقت ته ترجیح ورکوله او ده په هیڅ صورت نشول کولای چې خپل رقیب په نومرو کې لاندې کړي، له بلې لارې یې کار واخیست. هغه ته یې کندې باسل شروع کړل؛ څو، څو ځله یې نجلۍ ته بې نومه لیکونه ورولېږل او په هغو کې یې اخطار ورکړی وو، که چېرته ته د دغه هلک له ملګرتیا لاس وانخلې؛ نو بد څه به پېښ شي. په راتلونکي یې نه وو غږېدلی، یواځې یې وحشت لېږدولی وو. هلک ته یې هم دغه ډول لیکونه لېږلي وو؛ خو لکه دواړه چې پوهېدلي وي، هیڅ یې دغو خبرو ته فکر نه کاوه او خپلې مینې ته یې ادامه ورکوله؛ تر پخوا ډېره، ښه او سوځنده.

د عملي پوځي زده کړو په دوران کې الکسي څو، څو ځله هغه قصداً د بدن حساسو ځایونو ته وهلی وو، هغه خوږ شوی وو او تقریباً پوه شوی وو چې اصل کیسه څه ده؟

الکسي وایي چې بله ورځ بله پېښه رامنځته شوه، هغه وایي چې هر کله دی له لیلیې راووت او پوهنتون ته لاړ، د پوهنتون مخته یوه بوږنوونکي شي د ده فکر هغه لوري ته واړولی وو، د ده رقیب او مینه یې په خپل منځ کې یو بل ته په مینه ورکولو لګیا وو، بیا دواړو ده ته لیدلي وو او په مسخره یې ډول یې خندلي وو، په الکسي کې د کرکې او غچ حس راپارېدلی وو؛ خو زر یې قابو وربانده راوستې وه؛ دغه هر څه یې په پټه خوله زغملي وو او ټولګي ته تللی وو. له دې پېښې وروسته ده ضد کړی وو، چې په ټولو مضمونونو کې پوره نومرې واخلي او د خدیجې زړه لاس ته راوړي. له دغې وروسته یې ټول وخت کتاب ته ورکړی وو او په ننګونه یې زده کړې مخ ته وړې. دی به له کتاب سره دومره مصروف وو، چې د ده په خبره، ټولګیوالو یې د (د کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاکا) لقب ورکړ او له يو بله يې وپوښتل، چې دا لوی بدلون په ده کې ولې او له کومه راغی؟
دغه راز هيڅا ته ښکاره نه وو او هر چا په خپله خوښه اټکلونه کول. د ټولو فکر د ده لوري ته وراوښتی وو او په ده کې يې نوي څه احساسول، آن د خديجې هم. هر کله به چې دی دخديجې مخ ته تېرېده، هغې به يو بل ډول ورليدل او په ده به يې ډېر آغېز هم کاوه؛ خو پرېکړه يې نشوه کولای، ووايي، څه پېښېدونکي دي؟

يوه ورځ د آزموينو وروستی پايلې راوتلې وې او ټولو د اعلاناتو په تخته حيرانوونکي څه ليدلي وو؛ ټولو ليدلي وو چې الکسي په ټول پوهنتون کې تر ټولو ډېرې نومرې ګټلې دي او په هر مضمون کې يې نومرې تقريباً پوره دي. ده غرور ښوولی وو او ويلې يې وو چې دا د ده د هڅو او خواريو نتيجه وه. رقيب يې خپه وو؛ خو خديجه بيا راغلې وه او ده ته يې مبارکي ورکړې وه. ده فکر کړی وو چې د هغې زړه يې لاسته راوړی دی. په سبا يې د دې په اړه خپل نيت ورته ظاهر کړی وو؛ هغې کرکه ښوولې وه او دی يې بې عزته کړی وو. دی زړه ماتی شوی وو او د نويو پلانونو د جوړولو په فکر کې شوی وو. کله، کله احساسات سړی داسې شيانو ته هڅوي چې ښه نه دي. ده نور خپل احساسات نشول قابو کولای؛ د خپل رقيب د وژلو په اړه يې په ذهن کې ورګرځېدلي وو. ده خپل رازونه په خپل زړه کې ساتلي وو.

په سبا ورځ پوليسو د پوهنتون د اوبو د ذخيرې سره حيرانوونکي شيان ليدلي وو؛ هغوی ليدلي وو چې يو هلک او يوه نجلی په خورا بېرحمی سره وژل شوي او بيا په ګڼو وښو کې پټ کړل شوي دي. هغوی بل څوک نه وو، خديجه دوی وو.

الکسي ويل چې دی افغانستان ته د لېږلو لپاره انتخاب شوی وو او د څو ورځينو رخصتيو لپاره کور ته لاړ. د دوی په کور کې له ټولو نه زياته خطرناکه او حيرانوونکې پېښه منځ ته راغلې وه. الکسي پلار نه لاره او د شپې به له خپلې مور او کوچنيو ورونو او خوېندو سره په يوه کوټه کې څملاست. الکسي وايي چې هر کله دی افغانستان ته راته، په بېګا شپه يې په خوب کې د دوو وژنو اقرار کړی وو، مور يې دا هر څه اورېدلي وو. دی يې له کوره شړلی وو او د ده له زوی ولی يې انکار کړی وو. ده ډېره هڅه کړې وه چې ځان بېګناه وښيي؛ خو مور يې د پوهنتون له کيسې نه د راډيو له لارې خبره وه. دغې قضيې ته فرضيې ورجوړېدې او څېړل کېده؛ خو د ده تلل نه وو تم شوي.

افغانستان ته له ټولو غمونو او آروايي ناآراميو سره راغی او بيا په داسې قومندان برابر شو چې په ډېره آسانی يې د خلکو له خولو رازونه باسل. په لومړيو کې زما ذهن هم مغشوش وو؛ خو د ده آرامی (په اصل کې ناآرامی) دې ته اړ کړم، تر څو وپوښتم کيسه څه ده؟

هغه هم د همراز په لټه کې وو، زه يې پيدا کړم او هر څه يې راته وويل. که رېښتيا ووايم، هره خبره يې اوس هم زما په زړه ده. تر ټولو په زړه پورې خو يې دا وه چې ده به خپله برخه خواړه نيم وخوړل او نيم به يې پرېښودل، وروسته به چې کله شپه شوه او موږ (په خاصه توګه زه) به ويدې شوو؛ ده به هغه خواړه راواخيستل او په ځانګړي لطيف او خاکسارانه آنداز به يې زما مخ ته کېښودل.
آه... الکسي! که قبر دې وی، اوس به مې ګلان پرې پاشلي وو.

که زه د خپل ځان په باره کې ووايم؛ زه هم له آروايي ستونزو سره له پخوا څخه زيات مخ کېدم. د ګردېز موسم په الکسي ښه اغېزه نه کوله، په تېره بيا کله چې د مني وروستۍ ورځې وې. په خوب کې يې غږېدل ډېر شول او آپلټې به يې غړولې. دا په داسې حال کې وه چې شورويانو پلان کړې وه، د ګردېز او پټان لاره (چې د آشرارو له لوري بنده وه.) خلاصه کړي. موږ هم له خپلو افغاني ملګرو سره په زغره والو موټرو او ټانګونو کې سپاره شوو او د پټان لاره مو په خوله ورکړه، مخکې له دې چې موږ روان شو، د څلوېښتم لښکر د سر، سر پوځي قومندانانو موږ ته لارښوونه وکړه. په دغو کسانو کې ستر جنرال بارېس ګرماوف هم وو او د (کې، جي، بي) د رئيس يوري ويلاديميروويچ آندروپوف، د بهرنيو چارو د وزير ګروميکوف، د دفاع وزير اوستينوف او د تورن جنرال بورېس تکاچ (چې په افغانستان کې د څلوېښتم لښکر قومندان وو او د پالتا اوکراينی وو.) آستازي هم راغلي وو. موږ ته يې ځانګړې توصيې وکړې، د ټولو خبرو نتيجه دا وه (ټول ووژنئ!)

موږ څو نفره يوه پټی داره ټانک ته ورپورته شوو، چې په سر يې دهشکه هم لګېدلې وه. له موږ سره په دغه ټانک کې دوه تنه افغانان ملګري هم وو، هغوی زموږ له لوري پوره ډاډ لاره. موږ هم ددغې خبرې په آساس هر څه ښه بلل او د يوې روښانه جګړې تمه مو لرله. موږ هر څوک د ماشې له صيقله وويستل او چې هر چا به خوند راکه؛ ختماوه مو. موږ يواځې يو هدف لاره، د لارې خلاصول؛ که په هر قيمت وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیسه خو داسې وه چې د افغانستان ــ پاکستان له ګډو پولو آشرار راتېرېدل، دوی غټ پټکي تړل او آزاد کالي یې اغوستل، چې کوچیان ورته ویلی شو، ښځې او واړه هم ورسره وو، که مو وژلي وی، له مستقیمو نیوکو سره مخ کېدو او خلکو به ویل چې عام افغانان یې ووژل؛ خو دوی به له آشرارو سره مرسته کوله. د پولې نه د راتېرېدو په مهال به یې وسلې د ببرو مېږو په خېټو پسې وتړلې او افغانستان ته به یې راننباسلې، وروسته زموږ ملګرو دغه سردردی ته لاړې چارې ولټولې، له پولې راتېرېدونکیو کوچیانو ته یې ځانګړي اصول وټاکل. قوماندانانو د لاړې خلاصولو ته هم پلانونه جوړ کړل، چې وار په وار به له موږ سره شریکېدل. لویه ستونزه دا وه چې د خوړو له کمښت سره مخ وو او تل له دغې ستونزې نه کړېدو. ډېسمبر وو او هر ځای په واورو سپین وو څه مو کړي وی. جګړه وه، موږ پیل کړې وه، باید ادامه مو ورکړې وی او پای ته مو رسولې وی.

الکسي چېرته دی؟

د پلان له مخې موږ باید په درې ورځو کې ځانونه له ګردېزه تر څمکنیو رسولي وی؛ که څه هم لارې د سیدکرم په کندو او د مېرزکې په ببرو غرونو وې. لارې له واورو ډکې او ستونزمنې وې، موږ پلې او سپاره پوځیان سوق کړي وو او له هوا نه مو هم مرسته کېده. افغانان هم له موږ سره اوږه په اوږه جنګېدل او چې څه به مو ترېنه وغوښتل؛ کول یې. زمونږ ډېر قوماندانان چې له جنګي قواوو سره به ډېر کم جګړه یېزو ساحو ته تلل؛ هغوی به مخکې له دې چې جګړه پیل شي، ویل: موږ، چې تاسو ته څه ویل شوي دي او څه کوئ؛ پرتله کوو!
ریښتیا هم، هغوی به کله، کله ویل: دا ځاروی مو ووژه؟ دا سړی خو بېګناه وو! ښځې مو هم ووژلې؟

موږ به غلي وو او مجازات به مو په فکر کې ګرځېدل، هغوی به دغه کار دومره جدي ونه نیوه، وبه یې خندل او زموږ د زړونو درېا به کمه شوه؛ هغوی به وویل: له هر څه نه لویه شوروي او ستاسو ژوند مهم دی.

سمه ده! موږ روان شوو؛ په داسې حال کې چې د ایتماتوف مړینه مې له یاده نه وته، په الکسي مې باید پام ساتلی وی او د جګړې په اړه مې باید فکر کړی وی. ذهن مې ګډوډ وو، ځکه چې ډېر وخت مې له څو ټیلیفونونو پرته له مور، پلار سره اړیکه نه وه نیولې. له آیوانکې سره خو مې چې هغه شپه لیدلې وو؛ تر اوسه مې یې غږ هم نه وو اورېدلی. غوښتل مې هغې ته له یوه حیرانوونکي خبر سره یو ناڅاپه ورشم او ورته ووایم چې ته غولېدلې وې! موږ جګړه وکړه او افغانستان مو په شوروي جمهوریت واړاوه؛ خو کیسه ټولو ته روښانېده چې څه پېښېږي؟

نه پوهېدم، خو د ایتماتوف ملګري له مړینې وروسته مې په ځان کې نوي احساسات راپارېدلي وو، غوښتنې مې بدلې شوې وې؛ خو نه پوهېدم چې څه وړ غوښتنې او د څه په بابله غوښتنې لرم؟ خو په هر حال، بدلون مې احساساوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټانک د ځنځیرونو ګړزا خته. په ځانګړي شر و شور د پټان په لور تلو. الکسي ګوته په ماشه غلی ناست وو، سترګې یې په یوه شي کې ښخې کړې وې او فکر یې بل چېرته وو. افغانان ملګري؛ یو یې دهشکې ته ولاړ وو او بل په ټانک کې ناست وو او په ټیټ غږ یې زموږ د روحیې د رالوړولو لپاره زما هغه شعر په ماته ګوډه روسي وایه:(زموږ وطن ښکلی دی! زموږ مرال قوي دی! موږ جنګېږو، یو بل شوروي جمهوریت جوړوو!)
نه پوهېده چې څه وایي، خو ویل یې.

ما ته بیا په دې ساړه او کرکجن موسم کې د ایتماتوف راځوړند او یخ جسد سترګو ته ودرېد، وېره مې احساس کړه، الکسي ته مې وکتل، هغه هم فکر کووم همدغه سوچ رالاندې کړی وو.

د جوړ شوي پلان مطابق، موږ باید د لښکر په پای کې تلای او د شا له لوري مو د لښکر ساتنه کولای، همداسې مو کول، نقشه او پلان مو تعقیبول. د ډېسمبر په دغه ورځ مځکه سپینې لړې نیولې وه، په دوه مترۍ کې شیان په سختۍ ښکارېدل. تېز؛ خو په احتیاط تلو. ډېر په سختۍ ښکارېدل چې د افغانانو له بامونو لوګي روان وو. یو وخت مو ولیدل چې له سیدکرم نه تېر شوي یو او د کړکېن په ښکلې وادي ورننوتي یو؛ د دې تر څنګ مو دا هم احساس کړه چې په دغه ښکلې او تنګه دره کې (په داسې حال کې چې لړو نیولې وه.) له لښکره شاته پاتې شوي یو او لاره مو ورکه کړې ده. د ټولو په زړونو ډار ننوت او نه پوهېدل چې څه وکړو؟

ټانک مو ودراوه او یوه شېبه په فکر کولو کې شوو. فکر مې دومره خراب وو چې هېڅ مې دې ته خیال نه وو شوی چې الکسي چېرته دی؟

الکسي له ټانکه کښته شوی وو، ټوپک یې په ټانک کې پرې ایښی وو؛ خو ځو داني ګرنېټونه یې له ځان سره وړي وو. ټوپک مې یې راواخیست، په خوله کې یې یو یاداښت کېښودل شوی وو، ۳۵ کاله تېرېږي خو هغه یاداښت اوس هم له ما سره دی او د یوه آرزښتمند شي په توګه یې ساتم. هغه لیکلي وو:(زه ډارن یم، په دومره ناآرامو مغزو مې د لویې شوروي لپاره څه نشول کولی، زما غونډې خلک باید ومري؛ خو مرګ هم له ډارنو کرکه کوي، تر څو یې ځان ته راونه غواړي. ښاغلی قومندانه، هر کله چې لویې شوروي ته ولاړې، زما قضیه وتړه او ورته ووایه چې عامل یې مړ شو. مور خو مې زما په بابله نه پوښتي؛ خو که بیا یې هم وپوښتل، ورته ووایئ چې د یوه آتل په توګه مړ شو.)

له هر هغه څه چې زه ډارېدم، هغه پېښه وشوه، الکسي د ایتماتوف له پېښې پوره آغېزمند شوی وو، په یاداښت کې یې هم هغه څه لیکلي وو چې ایتماتوف لیکلي وو. د هغه یاداښت مې جېب ته واچاوه او له دهشکې ته ولاړ افغان ملګري نه مې د الکسي په باب وپوښتل، هغه په ماته، ګوډه روسي وویل، چې د ټانک له درېدو سره سم له ټانکه کښته شو.

د ټانک د درېدو دومره وخت نه وو تېر، کولی مو شول د دغې کرکجنې پېښې مخه ونیسو. د ټانک چلوونکي ته مو توصیه وکړه چې همدلته دې ودرېږي او هېڅ ښور دې نه خوري او په خپله له افغان ملګري سره (چې دهشکې ته ولاړ وو.) له ټانکه کښته شوم، په تقریبا یو فوټ واوره کې مو د الکسي پلونه لټول، بالاخره مو پیدا کړل، تعقیب مو کړل، د غره ډډې ته ورپورته شو، په ګنو نښترو کې یې به کله، کله د الکسي پلونه ورک شول. موږ ډېر تېز تلو، له احتیاطه مو هم کار نه اخیسته، پوهېدو، که چېرته په یوه دقیقه کې هغه ته ځان ورونه رسوو، لاسي بم ځان ته ړدي او وژل کېږي. یو وخت بیا د الکسي وارخطا پلونه په نښترو او ګڼو وچو وښو کې ورک شول، موږ د پلونو په پیدا کولو لګیا وو چې د لاسي بم غږ مو واورېد، هیڅکله په ژوند کې دومره نه وم مایوس شوی، لکه په هغه وخت. کېناستم او ومې ژړل؛ خو افغان ملګري زر راپورته کړم او راته ویې ویل چې باید هغه لوري ته ورشو، ولاړ شوم، خو احساس مې کړه چې زنګنونه مې لړزېږي. د الکسي مړی دوه څېرې پروت وو او تازه وینه ترې بهېده. موږ یوه شېبه غلي ولاړ وو؛ خو بیا افغان ملګري د تل په څېر زړورتوب وښود، د الکسي خواره واره او پاشلي آندامونه یې راټول کړل. په واوره کې د لویې شوروي بېرغ جوړ شوی وو، سور رنګ. شوروي ملګري د افغانانو لپاره ځان قربان کړ او افغان ملګري یې د جسد په راټولولو کې زړورتیا ښودله. د جسد لیدلو هم د سرې زړه خراباوه. موږ د جسد راپورته کولو ته ځانونه جوړول چې د غره له سره په موږ ډزونه وشول، زموږ له پښو سره نږدې ځیان لګېدل، ډزو کوونکو په قهرجنه لهجه په آمریه ډول یو څه ویل، تقریبا له موږه سل متره لرې وو، له ما پناه وو؛ خو افغان ملګري ته مې مخامخ وو، په پوښتونکي نظر مې وروکتل: افغان ملګري وویل: آشرار!

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل کور

د زنګنونو تر څنګ مې زړه هم ولړزېد. تازه واوره هم راکښته شوې وه او له لرې نه د ځناورو غړونه اورېدل کېدل. افغاني ملګري مې وويل: قومندانه، موږ باید وسلې وغورځوو! هغوی موږ وژني!

خو ما فکر کاوه چې مقاومت بهتر دی، دښمنان ورو، ورو رانږدې کېدل او په موږ کړۍ راتنګېده. موږ ته ویل شوي وو چې آشرار دومره حوصله او د بندیانو د ساتلو لپاره توقیفخانې نه لري. یو ناڅاپه مې پرېکړه وکړه، توپکونه مو وغورځول. لاسونه مو پورته کړل او افغان ملګري مې په افغانۍ ژبه چغه کړه: موږ تسلیم یو!
دړونه لا هم یو، دوه کېدل او زموږ د پښو سره یې واوره شیندله. هغوی په احتیاط سره رانږدې کېدل او د ټوپکو نلونه یې زموږ لوریو ته نیولي وو. هغوی د یوې کړۍ په څېر په موږ راچاپېر وو. په پای کې تر موږ راورسېدل، په سرونو یې کلک، کلک کونداغونه راکړل، موږ سر چپه په مځکه ولوېدو. هغوی په زوره، زوره غږېدل، فکر کووم ښکنځلې یې کولې. وروسته یې زموږ د لاسونو د تړلو په دوران کې ځینې دعاګانې هم لوستې. د الکسي له شیندلي جسد نه وینه روانه وه او سپینې واورې ته یې د ګوند د بیرغ رنګ ورکاوه. موږ ته یې سترګې راوتړلې او په یوه لوري یې روان کړو، لا مو له بدنه د تېر ګوزار درد نه وو وتلی چې نور یې ووهلو. هیڅ کله مې داسې درد نه وو لیدلی. پخوا مې فکر کاوه چې د آیوانکې له بېلتونه بل بد شی په دنیا کې نشته؛ خو وروسته وپوهېدم چې تر فزیکي درد او وهلو هیڅ خراب شی وجود نلري.

موږ نه پوهېدو چې چېرته ځو؛ خو په تلو کې ستونزو پوهولو چې په غره پورته خېږو. د الکسي جسد هملته پاتې شو او په دنګو نښترونو کې په داسې حال کې روان وو چې د دښمنانو سخت سلوک هم ورسره مل وو. موږ (شخصاً زه) د یوې لویې شکنجې او ورپسې د مرګ په تمه وو. یو نفر وو، چې هم یې ډېرې ښکنځلې کولې، هم یې ډېر تهدید او وهل کول، ومې ویل چې خلاص شم، لومړی دی په دار ځړوم.

کېدی شي ډېر مزل مو کړی وي، یا کېدی شي لږ مزل مو کړی وي؛ خو وخت یې ډېر ونېو. هغوی هېڅ ستړي کېدل نه؛ تر څو یې چې تر منزله رسولو، د ولاړېدو توان نه

وو راپاتې. موږ یې د یوې لویې غونډۍ په سر یوې سمڅې ته ننباسلو، دا موږ حس کوله؛ ځکه د باد غږ او سړه هوا ورک شول. د پښو د څښک، څښک غږ په ځای د درب، درب غږ اورېدل کېده. کرکه مې احساسوله او تر سپږمو مې د وینو بوی راته. یوې بېلې کوټې ته یې ورواچولو، سترګې او لاسونه یې راپرانیستل. هغلته هیڅ فرش نه وو، غولی نمجن وو او د موږکانو بوی ته. کله نا کله به یو نیم موږک له سوړې راووت او په کوټه کې به یې منډه کړه. له افغان ملګري نه مې د دې ځای په باره کې وپوښتل، هغه وویل: دا د منګلو ساحه ده.

منګل د پښتنو د ځېرو قبایلو څخه دي، د انګرېزانو په خلاف په لویو جګړو کې هم همدغه قوم ډېره لویه ونډه لرله او د بې پایه مقاومت تاریخ لري.
یو څو شپې وروسته مو سترګې له تیارو سره بلدې شوې. له باندې نه د ملایانو غږونه اورېدل کېدل، چې کرکه او غوصه پکې محسوسېدل. کله، کله به په خټ، خټ وخندېدل. افغاني ملګري مې په ماته ګوډه روسي د هغوی خبرې راته ژباړلې؛ خو نور مې دې ته اړتیا نلرله چې نوي شیان زده کړم؛ ځکه پوهېدم چې له دغه غاره وتل سخت نه، ناممکن دي. دغه ځمکتله بېخي نامنظمه او جګه او ټیټه وه. سړې ته یې داسې څه وریادول چې ښه نه دي. د پښو لړزه مو لا نه وه ختمه، چې د څه شي انتظار مو کاوه؛ پېښ شول. څو ږیره ور چې لوېې ټوټې یې له سرونو تړلې وې، راننوتل. بې سرېزې یې کار پیل کړل. د نښترو کلک لرګي یې راته ونیول. موږ له درده چغې وهلې؛ خو هغوی ته له موږ ډېر درد ورته او هره شېبه یې هڅه کوله له افغاني ملګري مهم معلومات واخلي؛ خو هغه خپلې خاورې او دندې ته وفادار وو، په خوله یې ورغوی اېښی وو او څه یې نه ویل. له ما خو یې د څه اورېدو تمه نلرله، په کوټک یې پوهولم چې کرکه یې حد نلري. افغاني ملایانو هغلته په سمڅه کې یوه لویه تجربه راکړه، هغوی وپوهولم چې له فزیکي درده ناوړه هیڅ شی نشته.

ډوډۍ هم ډېره خرابه وه او سړې نه په مړېده؛ خو موږ پخوا له دې شیانو سره بلد وو او عادي راته ښکارېدل. یواځې له یخ او شکنجو ډېر ځورېدو. د هر چا به چې خوښه شوه، راته به او ښه وهل به یې راکول، ښکنځلې به یې کولې او بیا به یې وروسته روحاني دعاګانې لوستلې. زموږ د وهلو په بدله کې به له خدایه د لوی ثواب په تمه وو. یو وخت یوه حیرانوونکې پېښه هم رامنځ ته شوه، یوه کلیوال سړي مجاهدینو ته دوه پسونه راوستل، تر څو مجاهد قومندان اجازه ورکړي چې زموږ په لوري راشي، ومو وهي او له دې لوی ثوابه ځان برخمن کړي. هغه اجازه ورکړې وه او غټ سړی له غټ کوتک سره راننوت، د هغه کرکه د هغه د ګوزارونو له شدت

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه معلومېده. موږ دواړه په څو شېبو کې له هوښه وتلي وو. هغوی ټول پښتانه وو. موږ ته خبر رسېدلی وو چې په ګردېز او سیدکرم کې مو ملګري نیول شوي وو؛ خو موږ نه پوهېدو هغوی څوک، څوک دي. د لارې د عملیاتو په باره کې افغان ملګري ویل چې مجاهدینو ویل، روسان بریالي شوي دي. زه خوښ شوم؛ خو په زړه کې مې راوګرځېدل چې ملایان به خامخا د دې خبرې غچ له موږ نه اخلي.

زه یوې خبرې ته حیران وم او هغه دا چې ولې ملایانو غوښتل موږ ژوندي وساتي، که د تبادلې لپاره یې دا کار کولی؛ نو هغه مجاهدین چې په مخامخ جګړه کې نیول شوي وو، ژوندي نه دي پاتې او تر توقیف او زندانه نه دي رسېدلي.

دوی هغه څه کول چې مشرانو یې ورته ویل. د دوی مشران ډېری مذهبي پوهان وو، چې هر یوه یې له یوې لوبې نسب دارې او شتمنې کورنۍ سره تړاو لاره. هغوی ته نه یواځې د دوی ټوپکمارانو عقیدت درلود؛ بلکې عامو وګړو هم هغوی د خدای آستازي بلل او د ژغورونکو پرښتو نسبت یې ورته کاوه. د هرې پنجشنبې په ورځ به د شاوخوا کلیو خلکو مجاهدینو ته په ډالۍ کې پسونه راوستل او کالي به یې هم ورمینځل. هغوی په ښکاره ډول په خپلو لستونیو کې مارانو ته ځای ورکاوه. افغانانو د ځان په ضد خلک روزلي وو؛ خو کله چې وپوهېدل؛ نو وخت تېر وو او دغه لویه جغرافیوي ساحه په نفتي شېخانو او امریکایانو پلورل شوې وه. دوی هغه چا ته ډوډۍ ورکوله چې عامه ځایونه یې ړنګول او په هغه چا پسې یې (چې پلونه، ښوونځي، روغتونونه، د برېښنا بندونه او نور عامه ځایونه جوړول.) چغې وهلې چې زموږ له هیواده ووځئ! حال دا چې د جګړې دواړه فریقه پردي وو. موږ مستقیماً په جګړه کې ښکېل وو؛ خو امریکا، عربانو، پاکستان او د چین کمونستانو له افغاني مذهبي جنونیت نه ګټه اخیسته او افغانان یې په افغاني حکومت ورمارش کول. ډېر ځله موږ په پاکستان کې د داسې غونډو او مظاهرو په اړه واورېدل چې اصلي موضوع به یې له دغه ټکي راګرځېده(د افغانستان جهاد، د پاکستان دفاع) دا یې په تله برابر تللي وو. زموږ کرېملینیانو هم ډېرې غلطۍ تکرارولې؛ خو په هر حال...

یوه ورځ یوه بله پېښه وشوه. افغاني مجاهدینو یو نږدې زوړ او رېږدېدونکی سړی زموږ سمڅې ته راننویست، د هغه لاسونه یې په خپل پټکي شا ته ورتړلي وو او هره شېبه یې هڅه کوله د خپلو قوي منګولو زور د سړي په یوه خوا بل خوا کړولو. جګولو او ټیټولو یقیني کړي. موږ ته دا نسبي په زړه پورې وه او فکر مې کاوه چې زموږ کوچنی ډلې ته یو بل نوی سړی هم راغی. هغه یې یوه کونج ته د یوه بې ارزښته شي په توګه وروغورځاوه او فکر کووم، دغه زاړه سړي به هم د

خپل معنویت د سپکېدو احساس کړی وي؛ ځکه دا ډېره حیرانوونکې وه چې د تورو روسي کلوشو لرونکی سړی دې په داسې ډول ځای کې وي. زوړ سړی چې کله له ډېرو چغو او کنځلو کولو ستړی شو؛ نو له خپلې پزې راتویېدونکو وینو ته متوجه شو او کېدی شي فکر یې کړی وي، چې له خلاصونې بغیر باید په نورو شیانو هم فکر وشي.

څو ورځې وروسته هم له موږ سره نه غږېده، بیا، کله چې افغان ملګري په ډېر ټینګار وغوښتل، هغه د څه خبرو کولو ته مجبور کړي؛ نو هغه خوله پرانیسته او د افغان ملګري په وینا، وېې ویل، چې د دغه ځای قومندان د شاه د وخت په معاملاتو کې ستونزه ورسره لري او هغه ته د غچ اخیستلو تر ټوله ښه موقع همدغه معلومه شوې او دی یې له ناسیونالېستانو سره په کومک تورن کړی دی.

دغه ړیره خرېیلی سپین ږیری له تقریباً لسو ورځو وروسته د مجاهدینو له لوري په داسې حال کې له سمڅې ووېستل شو، چې هره شېبه یې چغې وهلې او د کومک غوښتنه یې کوله؛ ځکه هغه پوهېده، چې له ده سره اوس څه پېښېږي. کله یې چې له سمڅې ووېست، څو دقیقې وروسته مو د سختو، یو طرفه او ډېرو ډزونو غږ واورېد او له دې سره مو احساس کړه چې د زاړه افغان کیسه د تل لپاره ختمه شوه.

له لومړۍ نیونې وروسته ورځې، اوونۍ یا میاشتې تېرېدې؛ خو نه پوهېدم، کېدی شي میاشتې تېرې وې؛ ځکه هوا ښه شوې وه. له ورې لرګینې دروازې د لمدو خاورو راننوتونکې بوی په دې پوهولو چې نور پسرلی دی او ژمی مات شوی دی. د لمدو خاورو له بوی سره به د تازه شنو شویو وښو بوی هم راته او سړي ته به یې هغه څوک وریادول چې خورا به پر ګران وو. د پېتزا پسرلی یې رایاداوه او آیوانکه او د هغې ځلاندې سترګې یې یاد ته راوړلې. د ودکا او چکر وخت وو؛ خو موږ په داسې قفس کې بند وو چې خلاصېدل ترې ناشوني وو. کله، کله به په فکر کې ډېر لرې لاړم؛ آیوانکه او رومانتیکې پېښې؛ خو کله به چې هوښ سره وښورولم؛ نو په نمجنه ځمکه به ناست وم او د ملایانو خبرې او د موږکانو سندرې به مې اورېدې. افغان ملګری مې هم زما په رقم له روحي ستونزو سره مخ وو؛ خو بیا یې هم د ځان په باره کې فکر نه کاوه او تل به د مېلمه (زما) په اړه ځورېده. زما د تسلي لپاره به یې زما سندره زمزمه کوله(یو بل شوروي جمهوریت!) خو هغه په دې نه پوهېده چې اوس د افغانستان د شوروي کېدو خوبونه په اوبو لاهو کېږي، کیسې پېچلې کېږي او هر څه یو نامعلوم پلو ته ګرځي؛ خو افغان ملګري په هر حال کې ډاډ راکاوه او ویل یې چې موږ (افغانان) له تاسو سره یو او د سر په بیه ستاسو ساتنه کوو. هغه هېڅ وخت همت نه بایله. څو، څو ځله یې له سمڅې د تښتېدو پلانونه جوړ کړل؛ خو یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يو خنډ به رامنځ ته کېده. تر ټولو لوی خنډ، چې زموږ پلانونه به يې له منځه وړل‌و سره مخ کول، تياره او د رڼا نه شتون وو. په څلرويشت ساعته کې به يوازې يو ساعت داسې پېښېده چې زموږ سمڅه به لږ روښانېده. موږ يوازې د يو بل مخونه ليدلی شول. . ډيرې مو اوږدې شوې وې. که په دې وخت کې مو د افغانانو کالي اغوستي وی؛ نو مجاهدين به برېښېدو.

موږکان هم ډېر شوي وو. زموږ غوږونو ته به يې د غم موسيقي غږوله. کله، کله به يې په موږ راټوپ کړل او خوله به يې راباندې ولګوله. د هغوی په غږ کې مې هم سپکوونکي الفاظ محسوسول (زموږ له هيواده ووځئ!)

موږ وروسته هم د تېښتې لارې سنجولې او پلانونه مو جوړول. په هغه يوه ساعت کې، چې سمڅې ته رڼا رالوېده، د سمڅې وره ته به مو ځانونه وررسول او رالوېدونکې رڼا ته به مو له لوټو او تيږو نه په مځکه نقشې راکاږلې او ځانونو ته به مو د تېښتې لارې سنجولې. موږ وپتېيله چې له سمڅې نه تر وتو وروسته د غره په ډډه کې د ډنډ و پټان ـ ګرډېز لاره تعقيبوو او دنيمې ورځې يا يوې ورځې توند او سخت مزل نه وروسته رود ته ځانونه رسوو.(چې امن ځای دی.) څو ورځې دمه کوو او بيا خپلې پوستې يا رادارو ته ځو، بېرته ټوپک رااخلو او جګړه پيلوو؛ خو آساسي ستونزه دلته وه چې څنګه له دې ناولې ځمکتلې ووځو؟

د الکسي او ايتماتوف آرواوو هيڅ کرار کېناستو ته نه پرېښودم، په دې ډاډه وم چې زما په زړه کې به د غچ راپارېدلي احساسات يو ورځ سړېږي او زه به د خپلو ملګرو بدله اخلم. د ملايانو په جوماتونو به د لور او څټک بيرغ رپووم او آيوانکې ته به وايم چې راشه وګوره، تا دروغ ويلي وو!

يو وخت دومره له ذهني فشار لاندې راغلم، چې چغې مې کړې او ځان مې په مځکه، مځکه ويشته. شېبه وروسته درزا شوه، سمڅې ته ملايان راننوتل، لغتې يې راکړې او په مځکه يې آرام پرې ابستم. هغو ی ووتل او دروازه يې په شدت سره بنده کړه. افغان ملګرى وارخطا وو او زما له خولې يې ځګونه پاکول. ما ويل هر څنګه چې کېږي بايد له دې سمڅې ووځو. موږ د پلان په جوړولو کار پيل کړ. افغان ملګرى يو څه له دغې جغرافيې سره بلد وو او زه هم چې په کومه لاره راغلی وم، پوره ډاډه وم چې بېرته پرې تللی شم. د وره په خوله کې مو تتې رڼا ته نقشه جوړه کړه او بيا مو پلان جوړ کړ چې په ځانګړي تکتيک سره نن شپه تښتو.

هغوی په موږ پسې دي.

د معمول خلاف، له باندې نه د آلوتکو آوازونه راتلل او مجاهدينو پرېشانه يو پلو بل پلو منډې وهلې او دربا يې تر موږ راتله. وپوهېدو چې يو څه خبره شته، يو څو شېبې آلوتکې تاو را تاو شوې، بېرته لاړې او غږ يې ورک شو. مجاهدين هم کرار شول او خپلو موږک غارونو ته راغلل، ځينې دعاګانې يې هم لوستلې، ځينو خو خندل هم.
زما زړه لړزېده؛ ځکه چې يوه نوې پېښه پېښېدونکې وه؛ خو افغان ملګرى عادي ښکارېده او دا وعده يې راسره وکړه چې په هر ډول وي تا به تر ګردېزه ژوندی رسووم، بيا دې د خپلو ملګرو غچ واخله او شوروي ته، خپلې کورنۍ ته ولاړ شه!
موږ د ملا راتلو ته انتظار باسه او تيار ناست وو. افغان ملګرى له وره سره نږدې ناست وو او ځان يې ويده ښوده. يو وخت لرګينه دروازه راخلاصه شوه. افغان ملا، چې کلاشينکوف يې غاړې ته اچولی وو، سمڅې ته راننوت، هغه د زاړه افغان کلوشې په پښو وې، له افغان ملګري راتېر شو، کله يې چې د خوړو کاسه په ځمکه کېښوده، يو ناڅاپه مې حمله پر وکړه، ده چې د داسې پېښې تمه نلرله، وډار شو، هر څه ته يې لاس وراچاوه، ما د هغه په خوله لاس ورکېښود، د شا لخوا ترې راچاپېر شوم، د سمڅې تيارې حصې ته مې کش کړ، ټوپک يې په مځکه ولوېد.
افغان ملګري په دروازه کې په ولاړ ملا حمله وکړه، په زوره يې سمڅې ته راکش کړ، ټوپک يې ترې واخيست او ويې ګواښه چې غلی پاتې شي. مجاهد لاسونه پورته کړل او په دېوال پورې يې ځان ونښلاوه. ما ټوپک راواخيست، مجاهد ته مې لغته ورکړه، دواړه مو په يوه ځای ودرول، لاسونه يې پورته نيولي وو او لړزېدل.

افغان ملګرى مې وپوهاوه، چې هغوی وپوښتي، له دې ځايه د تښتېدلو لاره کومه ده او څومره مجاهدين دلته پاتې کېږي؟

هغه پوښتنه وکړه؛ خو مجاهدينو نه غوښتل څه ووايي، له ډېر تهديد سره هم چوپه خوله ولاړ وو. اخر مو حوصله ختمه شوه، اورمېږونه مو ورتاو کړل او کيسه مو پای ته ورسوله. د افغان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګري په مرسته مې د افغانانو کالي واغوستل، پکول مې په سر کړ او ځادر مې له ځانه تاو کړ. د هغوی مړي مو د سمڅې یو کونج ته ورکش کړل، بیا په ډېر احتیاط له سمڅې ووتو، د سمڅې دروازه مو وتړله، دهلېز هم تیاره وو. د باندې سپي غپېدل. یو نیم مجاهد به مو هم مخې ته راغی، سلام به یې وویل او تېر به شو. موږ اوس له سمڅو راوتلي وو. په ځنګله کې مې یو ښکلی احساس وکړ. دغه سمڅې په چمنونو پوښل شوې وې او له باندې داسې نه ښکارېده چې دا دې د اوسېدو ځای وي. سپي غپېدل...

سمڅه تقریباً د غره په سر کې وه او موږ له غره نه د راکوزېدو په حال کې وو؛ کرار او ډاډه.

هغوی د سمڅې د امنیت لپاره د ونو او ګڼو بوټو په منځ کې پیرې درولې وې. موږ د ګڼو ونو په منځ کې په لمده خاوره ورو، ورو لاندې د سیند په لور کښته کېدو. په سر مو تیاره آسمان ولاړ وو او د یوې نوې کېدونکې پېښې ننداره یې کوله.
(که یو څوک غږ وکړي او ووایي چې چېرته ځئ؟ موږ به څه وایو او یا که هغوی زموږ سمڅې ته ننوتي وي او لوڅ مجاهدین یې مړه لیدلي وي، بیا؟ موږ باید تېز لاړ شو!) افغان ملګري ته مې وویل.
هغه وویل: له غره چې کښته شو، بیا نو د لوېدیځ پلو په منډه ځغلو، یواځې دلته دومره کوو چې څوک رابانديې شکي نه شي.
موږ په خبرو لګیا وو چې د ګڼو بوټو له لورې یو چا راغږ کړ: چېرته ځئ!
زما زړه ولوېد، هغه پلو مو وروکتل، ډله مجاهدین د نښتر د ونو لاندې د بوټو په منځ کې په یوه هوار ځای ناست وو، یو دوو یې سګرېټ هم لګولي وو. افغان ملګري (په داسې حال کې چې لړزېده.) وویل: لاندې کښته کېږو! (افغان ملګري په ډېر زیار سره خپل تعادل ساتلی وو.)
مجاهد غږ کړ: اودس ته ځئ؟
افغان ملګري وویل: هو!
ـ ښه پام کوئ، د شورویانو ګزمې نن لیدل شوې دي.
ـ سپي ده.

موږ روان شوو؛ خو د پخوا څخه هم ورو؛ ځکه موږ ویل چې شکمن نه شي. افغان ملګری ډېر ډاډه وو، په تېره بیا هلته، چې له بېرو ونو راکښته شوو او د سیند غاړې ته راورسېدو.

افغان ملګري وویل: اوس هغوی د خپلو ملګرو پوښتنه کوي، کله یې چې پیدا نه کړي، پسې ګرځي او کله یې چې زموږ په سمڅه کې مړه او لوڅ پیدا کوي؛ نو هغوی وایي چې بندیان موږ ولیدل، د افغانانو کالي یې اغوستي وو او په دې لاره کښته شول، بیا نو ټولو ځایونو ته مخابرې کوي او موږ له سختې ځارنې لاندې راځو...

ما وویل: باید...
ـ باید وتښتو، په منډه! هله نو...
د غره په ډډه کې مو د لوېدیځ پلو منډې شروع کړې، دغه ځای هم په ونو پوښل شوی وو، سیند یوه لویه غوغا جوړه کړې وه، سل متره به نه وو تللي چې د ډزو غږ مو واورېد، ورسره سپي هم وغپېدل. یوه شېبه ودرېدو، افغان ملګري وویل: هغوی ته معلومات شوی، په موږ پسې دي، بیړه کوو، تښتو!

قدمونه مو نور هم چټک کړل، ما وویل: ځغلو...تېز...اوس موږ نشو کولی چې ودرېږو. داسې ټاکلی ځای هم نه دی رامعلوم...خوندي...
ـ د لارې په اوږدو کې کله، کله خپل مسیر ته بدلون ورکوو، خو موږ باید د شپې تر پایه سیدکرم ته ورسېږو، هغلته د لارې ښي اړخ ته اوړو او په یوه کور کې پناه اخلو.
ما وویل: یوه شېبه ودرېږه!

موږ ودرېدو، شا ته مو وکتل، رڼاوې مو ولیدې؛ خو ډېرې تتې. په پوخ یقین سره یوې لویې ډلې په موږ پسې ځغستل. هغوی که څه هم لرې وو؛ خو د پښو او ښکنځلو غږونه یې تر موږ رارسېدل. منډو ته مو نور زور هم ورکړ، په آزاد پرتوګ کې منډه وهل راته سخت وو، افغان ملګري مرسته راسره کوله، له لاسه یې نیولم او په ځان پسې یې راکاږلم، تېز ځغستو؛ خو د مجاهدینو په پرتله موږ په غرونو کې له منډو سره نه وو بلد. هغوی ورو، ورو زموږ لوري ته رانږدې کېدل او د پښو غږونه یې اوس موږ ښه واضح اورېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغان ملګري وويل: بې له دمې منډې وهو او هغوی ته په ځغاسته کې ماته ورکوو!
کيڼ لوري ته تاو شوو او په غونډۍ وروختو، په ګڼو ونو کې مو منډې وهلې. د مجاهدينو د پښو غږونه لږ کرار شول؛ خو ځراغونه يې يو خوا بل خوا اچول، موږ د پخوا په څېر منډې وهلې...هغوی زموږ په لور ډزې کولې...

په ټوله شوروي کې ما داسې ښکلا ونه ليدله.

تياره لا نه ورکه شوې چې له جګو غرونو او ببرو ونو يوه هوار ډاګ ته راورسېدو، دا سيدکرم وو. ټوله شپه مو سترې مزل کړی وو، اوس مو هم احساسوله چې مجاهدين راپسې دي. ښې لاس ته وګرځېدو او په تياره کې مو د غره په لمن کې کورونه سيي کړل. بس زړونه مو ولګېدل، د ځغستا شيمه نه وه راپاتې؛ خو تېز تلو او د مجاهدينو ډار مو احساساوه. افغان ملګري وويل: موږ بايد ژر يوه کور ته پناه وېسو، خلک د خدای د لمانځلو لپاره جومات ته راوځي، آذان ته کم وخت پاتې دی.
شېبه وروسته په کلي کې وو، ټول کورونه بې نقشې جوړ شوي وو، اوس مو دروازې سيي کولی شوی. له ختو نه د يوه جوړ کور لرګينه دروازه مو په کراره وټکوله، څوک راونه وتل، بيا مو وټکوله. يوه شېبه مو يو ډډ غږ واورېد، چې خامخا به يې ويل: څوک يئ؟ درغلم!
افغان ملګري وويل: مجاهدين يو!
سړي دروازه خلاصه کړه، د خپل آواز په څېر غټ سړی وو، شنې سترګې يې هم لرلې، حيران شو؛ خو له حيرانۍ سره، سره راغی او په غېږه يې له موږ سره سترې مشې وکړې.

افغان ملګري مې راته ويلي وو چې ته بايد غلی پاتې شې او د يوه ګونګ په څېر سلوک وکړې. زه غلی وم، سړی له افغان ملګري سره غږېده. وروسته يې کور ته ننباسلو. سړی ډېر کښته پورته کېده او ځان يې خوش قسمته ګاڼه، چې مجاهدين يې مېلمانه شوي دي. سړی لاړ او موږ يې په کوټه کې کښېنوولو. افغان ملګري ته مې وويل چې ته بايد هغه پوه کړې چې زموږ له راتګه څوک خبر نه کړي. افغان ملګري ومنله.

سړی له دوو کوزو ګرمو اوبو سره راغی.(په اوړي کې هم هلته خلک سهار ګرمې اوبه استعمالوي.) ويې ويل: اودسونه وکئ، اوس آذان کېږي، جومات ته به ځو!
افغان ملګري وويل: نه، نه! موږ سترې يو، جومات ته نه شو تللی؛ خو بايد هيڅوک هم خبر نه شي چې له تا کره دوه مجاهدين راغلي دي.
سړی يو څه بل ډول شو؛ خو په مجاهدينو ورته شک کفر ښکاره شو، ويې ويل: سيي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور، د کور پراخ آنګړ ته راووتو، سړی بېرته کور ته لاړ. ما په لاس کې کوزه نیولې وه او نه پوهېدم، څه وکړم؟
افغان ملګري وویل: څه چې زه کووم، راپسې تکراروه یې!

اوس رانه هېر دي؛ خو فکر کووم، لومړی یې لاسونه ومینځل، بیا یې مخ، بیا یې پزه او خوله ومینځل او بیا یې تر څنګلو لاسونه ومینځل، وروسته یې په سر باندې په ځانګړي آنداز لاسونه راکښل او بیا یې پښې ومینځلې، ما دا هر څه تکرار کړل؛ خو په سر یې د لاسونو راکښل سخت وو. د کوټو له کړکیو ښځو او ماشومانو راکتل. آذان وشو، مور بېرته کوټې ته ننوتو. د کوټې په دېوالونو ببلابېلې مذهبي لیکنې راځړېدې، په لرګینو تیرانو کې ځوندیو ټالونه خوړل. غټ سړی کوټې ته راننوت، شمله یې سموله، ویې ویل: زه جومات ته ځم، زر راځم!

افغان ملګري مې بیا وریاده کړه، چې څوک زمونږ له شتونه خبر نه کړي. سړي سر وښوراوه او لاړ. افغان ملګری پورته شه او خدای یې لمانځه. ما ته یې وویل: راپورته شه، راپسې تکراروه یې، کېدی شي چېرته دې په کار راشي.
خو زه ستړی وم او کرار څملاستم. باید ووایم چې افغان ملګري به د مجاهدینو په سمڅه کې هم د څښاک له اوبو یو څه اوبه ځان ته ذخیره کولې، وروسته به یې غړي ورباندې مینځل او بیا به یې خدای لمانځه...ویده شوی وم...

یو وخت افغان ملګري وښورولم، یو نوم یې راته اخیسته، فکر کووم (عبدالله) یې ویل. ما ته خندا راتله، پورته شوم. غټ سړی، چې نوم مې یې نه دی زده، زما پښو ته په توشک باندې ناست وو، زما لوري ته یې په رحم او مینه راکتل. یوه تقریباً دیارلس کلنه نجلۍ مې مخته له کوزې سره ودرېده، د لاسو مینځلو لوښی یې رابېرته کړ. د دغې وړې نجلۍ ښکلا اوس هم زما په زړه کې ښخه ده. تکه سپینه، تورې سترګې؛ که څه هم غاړه یې خیرنه وه او له کالیو یې د څناورو د خوشایو بوی ته؛ خو ښکلي مخ او ښایسته آندامونو یې د سړي ټول حواس هغه پلو وراړول. سترګې یې داسې کتابونه وو چې ما نشو لوستلی. په ټوله شوروي کې ما داسې ښکلا نه ده لیدلې، آن تر اوسه. زه احساساتي سړی نه یم او نه مې احساساتي خبرې خوښېږي، زه رېښتیا وایم، له دېرشو زیات کالونه اوړي؛ خو هغه نجلۍ مې له تصور نه نه وځي.
اې افغانې نجلۍ! ته اوس هم هغه شان ښایسته یې؟

زه ډاډه یم، که ته ژوندۍ یې نو یوه ښایسته ښځه به یې؛ خو وخت به کرکه درېخښې.
لاسونه مې پرېمینځل، نجلۍ لاړه. سړي دسترخوان رابېرته کړ. له ډوډۍ نه تاو پورته کېده. د شودو چای وو، کوچ وو او د غوا غوړي وو، ملهم لګېدل. تر اوسه پورې ما له ډوډۍ نه هغه شان خوند نه دی اخیستی. غټ سړی له افغان ملګري سره په خبرو لګیا وو. ما ډوډۍ خوړه، کله، کله به غټ سړي په خاکسارانه ډول راوکتل.
پوهېدم چې افغان ملګري ګونګ ورمعرفي کړی یم. زه موړ شوم؛ خو زړه مې ویل نوره هم خوره!
غټ سړی د باندې ووت، افغان ملګري په خندا وویل: (عبدالله) څنګه یې؟
ما وویل: دا څه ډول یو نوم دی؟

افغان ملګري وویل: ته صبر وکړه، اوس به بل نوم هم کېږدم. دې سړي شل کاله کېږي چې واده یې کړی؛ خو نارینه اولاد یې نه لاره، شپږ لونې لري. څو ورځې مخکې یې زوی پیدا شوی دی. ډېر ورته خوشحاله دی، اوس یې راوړي، چې نوم ورباندې کېږدم، څو ورځې مخکې یوه ملا نوم ورباندې ایښی وو؛ خو ښځې یې ورته ویلي وو چې دا زما د تره زوی نوم دی، بده خبره ده، اوس نوی نوم غواړي. یوتیکوف څنګه دی؟

مور دواړو وخندل. غټ سړي ماشوم راووړ، ټوټې یې ترې تاوې کړې وې. ماشوم شنې سترګې لرلې. غلی او ځیرک راته معلوم شو، ومې ویل، دی به موسیقي ږغوونکی یا لیکوال کېږي. افغان ملګري ښکل کړ، بیا یې ما ته راکړ.

سړي بې پایه خوشحالي احساسوله، په سترګو کې یې اوښکې ښکارېدې. دوه وړې نجونې په وره کې راولاړې وې، کاسو ته یې خړې سترګې نیولې وې. سړي په غوصه وروکتل، نجونې وتښتېدې. ماشوم مې په غېږ کې کلک ونیوه، کېدی شي حالت مې بدل شوی وي، نه پوهېدم؛ خو له سترګو مې اوښکې راولوېدې او په ګڼه ږیره کې مې ننوتې. ماشوم ته مې وکتل او بیا مې له ځانه سره وویل: ته په یو داسې ځای کې دنیا ته راغلی یې چې دوست او دښمن نه دی پکې معلوم، څوک چې تا ته ښوونځی او سرک جوړوي، له هغوی نه خلک کرکه کوي او څوک چې تا په تیارو کې ساتل غواړي، هغوی ته مینه ورکوي...

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشوم مې افغان ملګري ته ورکړ. یو نوم یې ورباندې کېښود، اوس رانه هېر دی؛ خو د (زمري) مانا یې ورکوله، فکر کووم. سړي ماشوم وېووړ او موږ له ستړیا څملاستو. سړي دروازه بنده کړه، موږ ویده شوي وو.

***

ماسپښین راویښ شوو. له باندې نه د نجلۍ چغه راغله. افغان ملګري له کړکۍ نه د کور انګړ ته وروکتل، ما ته یې وویل: دلته راشه!
زه ورغلم، هغه ښایسته نجلۍ د غټ سړي له لغتو لاندې وه، هغې چغې وهلې. نیم کمیس یې په شودو لوند وو، غوا په انګړ کې منډې وهلې، پړی یې په غاړه کې پروت وو او نیمه پښه یې په شودو ککړه وه. له چوترې لاندې سطل پروت وو، شودو مځکه لړلې وه. بله ښځه راغله، د غټ سړي مېرمن ښکارېده، نجلۍ یې راپورته کړه. غټ سړي په لاسونو خبرې کولې، لاړې یې بادولې، پټکی یې په خاورو کې پروت وو؛ خو غږ یې تر موږ سم نه راته. دوو نورو نجونو غوا له پړي ونیوله. له موږ پناه شول. غټ سړي پټکی په سر کړ او د کوټې په لوري راغی. افغان ملګري وویل: غرور به یې نه ورماتوو!

موږ بېرته په خپلو ځایونو کې پرېووتو او ومو ښودله چې ویده یو.
سړی راغی، په آرامه لهجه یې وویل: مجاهدینو پورته شئ، د ډوډۍ او لمانځه وخت دی،
موږ راپورته شوو، سړي دسترخوان راووړ، هماغې نجلۍ اوبه او د لاسو مینځلو لوښی راووړل، سړي په غوصه ورکتل. د نجلۍ تورې سترګې سرې اوښتې وې او شونډې یې لړزېدې.

افغان غټ سړیه، تا ته به ستا دغه لور ستا د اوږد عمر لپاره هیڅکله دعا ونه کړي، ته د خپلې لور د خولې ډوډۍ داسې چا ته ورکوې چې ستا په عزت او ستا په راتلونکي ملنډې وهي. ته شر او فساد روزې! افغانه ستا ټولنه د ظلم په بنیاد ولاړه ده او ظلم تلپاتې نه دی. د دومره ورو نجونو په مخ کې څوک د ظلم او کرکې یادونه هم نه کوي او ته تجربه ورکوې؟ تاسو زړونو ته د تیږه کېدو تمرین ورکوئ! سمه ده...

ډوډۍ راوړل شوه، سړي ځان خجالته باله چې شودې یې را نه وړې. هغه ویل چې د شودو په ډک سطل کې غوا پښه ایښې وه. وریژې، غوښه او ښوروا وه، ما له افغانۍ غوښې سره مینه لرله.
غټ سړی له افغان ملګري سره رږغېده. ما ته معلومېده چې په یوه شي نه سره صلاح کېږي. په اخره کې غټ سړی غلی شو او ظاهراً داسې ښکاره شوه چې د افغان ملګري خبره یې ومنله. ډوډۍ وخوړل شول او غټ سړی لاړ. افغان ملګري وویل چې سړی غواړي موږ په شپه کې له کلي وځو.
ما ورته وویل: سمه خبره ده، موږ باید دشپې ووځو!
افغان ملګري وویل: سمه ده چې موږ به د شپې ووځو؛ خو فکر کووم، هغوی موږ نه پرېږدي، هر ځای لټول روان دي.
ــ نو ته څه فکر کوې، چې هغوی دلته هم راځي؟
ــ هغوی هر چېرته ځي.
ــ که موږ د ورځې ووځو، څه ستونزه ده؟
ــ غټ سړی وایي چې د ورځې د شورویانو او خلقیانو قوې ګرځي، هسې نه په ورپېښ شئ!
ــ آه...کم عقل غټ سړی...اوس به بیا اودس راباندې کوي؟
ــ نه، دا ځل غسل درباندې کوي، اوبه مې راوغوښتې، لامبو او د شپې ځو.
ځانونه مو ومینځل، تور خېري رانه روان وو. سړي ته مو وویل چې څوک زموږ له شتونه خبر نشي، بیا هغه لمانځه ته لاړ او موږ ویده شوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زما سکه ورور وو!

موږ باید د ماښام له تیارې خپرېدو وروسته له کلي وتلي وی. همدغه ډول مو وکړل. کله چې غټ احمق سړی له لمانځه راغی، موږ ورته وویل چې ځو، کور ته لاړ. لږه شېبه وروسته راغی، په دوو پاستو کې یې د پسه غوښه تاوه کړې وه، ویې ویل: په لاره کې به یې وخورئ!
ما کور له نظره تېر کړ. بیا په احتیاط راووتو. ټول خلک خپلو غارونو ته ننوتلي وو. په بیړه، خو په احتیاط له کلي راووتو، چپ لوری مو پښو ته ورکړ. شا ته مو راوکتل، کلی د ویده لېوه په څېر ښکارېده. هر خوا ته ډار غالب وو او هر شی، هرشی خوړونکی ښکارېده. افغان ملګری مې تعقیباوه، هغه په مسخرو وویل: (عبدالله) راتېز شه!
ما وخندل، بیا یې وویل: قومندان صیب موږ باید راتېز شو، کېدی شي هغوی په کلي کې وي او د دوو تښتېدلو بندیانو پلټنه به کوي، کېدی شي غټ سړی هم په حقیقت پوه شي او په موږ پسې رامنډه کړي. موږ باید تېز لاړ شو!
ــ سم وایې! دا غرونه څومره کرکجن دي!
ــ کېدی شي دلته لېوان هم وي، آبادي کمه ده. ډاړونکي ځناور دلته د غرونو لمنو ته راکوزېږي، هغوی ډېر زورور دي، چې یو ځل څوک رالاندې کړي، بیا یې ترې خلاصی نشته.

افغان ملګری لګیا وو، ما وویل: په څومره وخت کې محفوظ ځای ته رسېدی شو؟
ــ له سپېدو چاودلو مخکې رود ته رسېږو؛ خو زه ډارېږم چې الوتکې مو له پاسه ونه ولي، هغوی به په موږ د آشرارو ګومان وکړي.
ــ ښه وایې، نو دې کالیو خو خپل کار وکړ، لرې به یې کړو!

افغان ملګری غلی وو، تېز روان وو. غرونو ته ورنږدې کېدو. موږ باید نیم ساعت نور هم تېز مزل کړی وی، تر څو جنوب لوري غرونو ته ورسېږو. د غره په لمنو کې مو بیا د خطرونو سره مقابله کولی شوه؛ ځکه کولی مو شول ځان یو ځای پټ کړو، یو ځای مورچه ونیسو او ډزې وکړو. افغان ملګری په راتلونکي غږېده او موږ د غره د لمنې په لور روان وو. موږ وېره هم احساسوله او کله، کله به مو شا ته وکتل؛ خو هر څه ویده وو. د رواني جګړې آغېز په هر څه ښه پوره ښکارېده، آن د آسمان د ستورو د ځلا خوند هم نه وو. د پسرلي باد هم خولې لګولې،

یو بدرنګ غږ یې پورته کېده، یو څو توري مې ترې تفسیرول(اې د پېنزا ګله، موږ دې رژوو، ځه او خپل وطن ته دې لاړ شه!)

افغان ملګري وویل: قومندانه وګوره، یوازې دوه کیلو متره لاره پاتې ده!

ریښتیا هم په تیاره کې له موږ تقریباً دوه کیلو متره وړاندې د افغاني پوځیانو قرارګاه ښکارېده. موږ د غره په سر ولاړ وو. افغان ملګري تېزه، تېزه ساه وهله. موږ کولی شول بې له وېرې ۱۵ـ ۲۰ دقیقې د غره په سر استراحت وکړو؛ ځکه موږ کولی شول د غره ټولې خواوې وڅارو او د اړتیا په وخت کې ډزې وکړو. موږ روان وو، ماښام، ماخستن او شپه هم په تګ تېره شوه، کله ورو، کله تېز، کله په ستړیو قدمونو ، کله په منډه؛ خو پرته له دې چې ودرېږو، همداسې په مخ روان وو، تر څو چې د شین پوښو عسکرو په پوسته مې سترګې خوږې شوې. د غره له سره مې د سر په اشاره انقلابیانو ته سلام ورکړ.

موږ د درې په منځ کې په تېرې شوې لارې ورهاخوا انقلابیان د خپل ستړي مزل منزل وباله.
شا ته مو راوکتل، هوار دښتونه او غرونه مو تر شا پرې ایښي وو. اوس د خطر په پېښېدو ډاډه نه وو او مطمین وو چې ساعت یو نیم ساعت وروسته به له انقلابیانو سره یو. کرار څملاستو او لویو پرښو ته مو ډډې ووهلې. ستړي او وږي وو. ما خپله برخه خواړه خوړلي وو. افغان ملګري په وچه ډوډۍ کې لږه غوښه تاو کړه او رایې کړه. د وږي ځناور په څېر مې په یوه وار له ستوني تېره کړه.

خپل ماضي ته فکر وېوړم. د ماشومتوب له یادونو نیولې، آن تر اوسه؛ هره شېبه مې تر سترګو تېرېده. یو وخت ماشوم وم، پلار مې ناروغ شو، درس مې هم وایه او کورني مصرفونه مې هم پوره کول؛ بیا ځوان شوم او حربي زده کړې مې شروع کړې، آیوانکه مې ولیدله او د ژوند خواږه وختونه پیل شول، بیا د شوروي او خلکو لپاره جګړې ته راغلم، خپله کورنۍ مې پرېښوده، خپل خواږه ملګري مې له لاسه ورکړل، په روحي ستونزو اخته شوم او له آیوانکې لرې شوم. د چا له لاسه؟ د افغانانو له لاسه.

ما یو ناڅاپه چغه کړه: یو افغان هم نه پرېږدم، زه د خپلو ملګرو غچ اخلم!
افغان ملګری غلی ناست وو او لویې پرښې ته یې ډډه وهلې وه، سترګې یې له خوبه ډکې وې. ما دا هېر کړي وو چې یوه افغان ته مخامخ ناست یم او ستونزې یې راسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګاللې. ما فکر کاوه چې هغه به بيا د تېر په څېر غلی پاتې شي او وبه وايي چې زه له تا سره يم؛ خو نه!

هغه، هغه څه وويل چې ما يې تمه نلرله او ټول عمر يې نه وو ويلي. هغه په ډېر ټيټ او خوبولي غږ وويل: او تاسو چې په زانګو کې واړه ماشومان ووژل، د هغوی بدل به څوک اخلي؟ د خلکو مالونه او ناموسونه مو ولوټل، په ژونديو مو خاورې واړولې، له خلکو مو نوکان وباسل، د بدن غړي مو ترې پرې کړل او د خلکو راتلونکی مو تباه کړ...د دې خلکو غچ به څوک اخلي؟ آيا هغوی ستا په څېر کورنۍ، ملګري او هيلې نه لرلې؟

زه غلی او حيران وم، ډېر حيران؛ ځکه هغه څه مې اورېدل چې هيڅکله مې نه وو اورېدلي. په ډېره حيرانۍ مې وويل: دا ته څه وايې افغان ملګريه؟

هغه ستړی وو او خوب ورته، کرار يې وويل: زه ريښتيا وايم، تاسو خو مونږ په وينو ولمبولو!...آه...کالي دې وباسه، اوس مونږ له خطره لرې يو، هسې نه چې عسکر مو بې له خبرداري ووژني.
بيا پاڅېد او په داسې حال کې (چې کالي يې باسل.) وويل: دا خاوره هيچا هم نه ده نيولې، نه چنګېز او نه انګرېز. د هر چا غرور دلته خاورې شوی. هر اوچت سر دلته ټيټېږي، که زما منې قومندانه، غچ مچ پرېږده، برستنې دې ټولوه او شوروي ته ځه؛ هسې نه لکه د نورو عسکرو غونډې ستا پتلون هم دلته پاتې شي.

زه حيران وم او په وازو سترګو مې افغان ملګري ته کتل، زما په خپلو غوږو باور نه راته، افغان ملګري بيا وويل: قومندانه کالي دې وباسه، کښته کېږو!
زما په بدن کې وينه وايشېده، هيڅکله مې داسې خبرې نشوی زغملی؛ ځکه مور مې راته ويلي وو(لومړی، شوروي) زه له خپله ځايه پورته شوم او افغان ملګری مې له ستوني کلک ونيو، يو بل ډول حالت وو، په کرکه او غوصه مې وويل: ته څه ډول خبرې کوې، ټيټ فطرت انسانه؟
افغان ملګري زه پورې وهلم، يو متر وړاندې ولوېدم، سر مې له پرښې سره کلک ولګېد، ويې ويل: ډېر مه غورېږه، درځه چې کښته شو!

ما له پخوا ډېر درد احساساوه، په وښتانو کې مې د تودې وينې احساس وکړ، بيا راپورته شوم، غوښـتل مې پـه يـوه کلکـه لغتـه يـې پـه خېټـه کـې ووهـم او لانـدې يـې

محمد احسان علي شفيق
د وبا ورځو کې مينه

ورغړووم. افغان ملګري ځان ځنګ ته کړ، ورو يې وويل: سرزوري مه کوه، کالي دې وباسه، کښته کېږو!
ــ زه دې وژنم!

افغان ملګری ترېخ وموسېد، د ستورو تتې رڼا ته يې له سترګو رالوېدونکې اوښکې وځلېدې، په خاکسارانه انداز يې وويل: ومې وژنه! مونږ خو ستاسو تېغ ته پيدا يو، هه واخله!...غږ يې بدل شو، په غره کې يې انګازې خپرې شوې...واخله! د ملګرو غچ دې له ما واخله، زه د خپل ورور غچ له چا واخلم؟...واوره قومندانه! تا چې په سمڅه کې په چا اورمبې تاو کړ، هغه زما سکه ورور وو.

زړه مې ولوېد، دا غږ مې څو واره په مغزو کې تاو راتاو شو(هغه زما سکه ورور وو، هغه زما سکه ورور...) د افغان ملګري له خولې لاړې بادېدې او ږيره يې په تېزۍ سره ښورېده...يواځې تاسو د ژوند او غچ اخيستلو حق لرئ؟...پوهېدم چې د افغان ملګري احساسات يو بل رنګ خپلوي. په زړه کې يې د غچ راپارېدلي احساسات او په خوله يې سخته يادونه؛ کرکجنه وه، له غاړې مې بايد ټوپک راکوز کړی وی او کار مې ترې اخيستی وی. د غره له سره مې قرارګاه ته وکتل، برجونه يې روښانه وو، وررسېدو تقريباً يو ساعت مزل غوښت، ما نور د چا د ملګرتيا د اړتيا احساس نه کاوه. د ټوپک شپېلۍ د افغان ملګري سينې ته سيخه شوه. دا لومړی ځل وو چې په ماشه مې ګوته لړزېدله؛ خو کار يې پرېنښود. افغان ملګری تېز غږېده او له سترګو يې اوښکې بهېدې...ډز شو. افغان ملګري آخ کړل، په ځمکه ولوېد، څو تېرې هم ورسره ورغړېدې.
ما افغاني کالي وويستل، افغان ملګري سلګۍ وهلې.

افغان ملګريه ما وبښه! زه په ريښتيا سره متأسف يم. ما بايد د ژوندي پاتې کېدو لپاره داسې کړي وی، زه د افغانستان د شوروي کېدلو لپاره راغلی وم او بايد د خپلو ملګرو غچ اخيستنې ته تم شوی وی، زه له هر څه نه زيات شوروپتوب ته لومړيتوب ورکووم. په خپله فکر وکړه، ما خپل ملګري له لاسه ورکړي وو او د غچ اخيستنې لپاره مې چې څوک بايد مخته راغلي وی، وژل؛ نو تا به د خپل ورور لپاره زه نه وژلم؟ ما وبښه! زه ستا هغه زحمتونه چې زما د خلاصون لپاره دې کړي وو او د خپلې خولې ډوډۍ دې له ما سره نيموله؛ نه هېرووم. زه اوس هم ستا نوم په درناوي يادووم (افغان ملګری) چې زما د ژوندي پاتې کېدو لپاره يې د هغه چا وژنه وزغمله چې له يوه پلاره يې پيدا وو او له يوه تي يې شودې رودلې وې. افغان ملګريه، زه ستا وفادارۍ ته سلام کوم، ته په ما ګران يې! په هر حال...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان ملګري وروستی سلګی وې، زه باید له غره راکښته شوی وی، خپل هغه ملګری مې پرېښود چې بې شمېره خاطرې مې ورسره وې. هغه په ډېره سختی په بنده، بنده لهجه راغږ کړل: قومندانه...له هغې...هغې بلې ډډې ورتاو شه!...
بې له دې چې وروګورم، د غره بلې ډډې ته تاو شوم او قدمونه مې چټک کړل...افغان ملګري په ستونزه راغږ کړل: قومندانه!...شوروي ته چې لاړې، خلکو...خلکو ته وایه...وایه چې افغانان وفاداره...خلک وو.
...او افغان ملګری د تل لپاره سوړ شو.

شورویان په اسانی نه مري !

موږ باید نه وی بېل شوي؛ خو د یوه نفر د مړه کېدو خبره وه، له دې وړاندې چې زه مړ وی؛ باید هغه مې وژلی وی.
نه پوهېدم څه وخت دی؛ خو که د رڼا په آساس مې قضاوت کولی؛ نو سپېدو چاودلو شروع کوله. ټوپک په غاړه، په رسمي یونیفورم کې مې غرور احساساوه او د انقلابیانو په لور ورنږدې کېدم. د پښو لاندې مې تېرې رغړېدې. په واقیعت سره په افغان ملګري خپه وم او هره شېبه راته سترګو، سترګو ته کېده.

(افغان ملګری ووژل شو. که پاتې وی، ستونزه بې راته جوړوله، په یوه نه یوه بهانه بې وژلم او د ورور غچ یې راڅخه اخیسته. ښه شو چې ومې واژه، ښه شو، که هر څه وو افغان وو او بیا په ځانګړې توګه پښتون وو. که په حقه یا ناحقه مې د هغه ورور وژلی وي، غچ یې راڅخه اخیسته، هغه مې د عسکری په وخت هم څاره، یو ضدي؛ خو حوصله ناک سړی وو او...) کله مې چې فکر شو، نیمایي لاره مې وهلې وه، دغه ټولې خبرې مې له ځانه سره په لوړ غږ کړې وې.
له یو ګنده ذهني حالت سره مخ وم، ترې وتم؛ خو خوړونکي او ځورونکي فکرونه راسره څنګ په څنګ په منډو وو. ما هیڅکله نه غوښتل د هغه څه په باره کې فکر وکړم چې (بد) وو او شوروي ته بې ګواښ پېښاوه؛ خو خلک وایي (هغه څه چې غواړې بې، نه پېښېږي.)
زه په دې پوره ډاډه وم چې هغوی زما څار پرې ایښی؛ خو له دې سره، سره به مې بیا هم شا ته وکتل. په سهارنی لړه او تازه رڼا کې هر څه تقریباً د لیدلو وړ وو. له لرې د چرګانو آوازونه راتلل او زه د انقلابیانو قرارګاه ته (چې د انقلابیانو بیرغ پرې رپېده.) ورنږدې کېدم، تر دې چې اوس په برجونو کې ولاړ سرتېري ښکارېدل او کېدی شي په دغه تازه رڼا کې بې ما ته هم فکر رااوښته. زه تېز، خو محتاط تلم، د برجونو د سرتېرو له لوري د یوې لوېې چغې په تمه وم.

که چېرې له ما سره افغان ملګری وی؛ نو بیا به کار بل ډول وو؛ هغه به په ډېره زړورتیا په افغانی ژبه ورچغه کړې وه (موږ دوستان یو!).
***
افغان ملګرو مې ښه هرکلی وکړ او له خبرو بې وپوهېدم چې ما له مجاهدینو سره میاشتې تېرې کړې دي. درېشي مې ومینځله، ږیره، برېت مې وخرېیل او څو میاشتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته مې په آیینه کې ولیدل. له پخوا مې ډېر فرق کړی وو. په مخ کې مې هډوکي ښکارېدل او سترګې مې تنګې شوې وې. زما څېره ښځې یوه بېچاره موسیقي ږغوونکي ته ورته شوې وه.

په سبا ورځ د څو افغان عسکرو په بدرګه په پوځي موټر کې د ګردېز قول اردو ته لاړم. د یوه داسې سړي په ډول مې فکر کاوه، چې له یوه اوږده تبعید وروسته خپل هیواد ته راستون شوی وي. شورویان ملګري مې ولیدل، هر یوه یې له روغبړ مخکې ویل: موږ خو ستاسو د مرګ خبرونه خپاره کړي وو.
(شورویان په آسانی نه مري!) ما وویل.

قومندان یوه شېبه په غېږ کې ټینګ نیولی وم. کېدی شي اوښکې یې تویولې؛ خو له ما یې د پټولو هڅه کوله. قومندان چای راوغوښت او د هغه په دفتر کې یو بل ته مخامخ کېناستو. هغه هم ویل چې موږ ستاسو د مرګ خبرونه خپاره کړل. د مېز په سر د ګوند بیرغ نیمکښته وو. ما د الکسي برخلیک ورته ووایه او خپله کیسه مې هم ورته وویله.

له حیرانی سره، سره یې سترګې ځلېدې او په ملا یې وټپولم، وې ویل: ته آتل یې!
بیا یې په داسې حال کې (چې د منفي ځواب په تمه وو.) وویل: ویلادیمیر، کور ته ځې؟
ـ کېدی شي نه!...یقیناً نه!...بیا مې وخندل...موږ یو بل شوروي جمهوریت جوړوو!
د قومندان وړه، بې برېتو خوله هم خلاصه شوه، هغه خندل.

تر ډېره په رواني وضعې وږغېدو، بیا د خپل کاري مېز شا ته تاو شو، د مېز روک یې راکش کاوه او ویل یې: ستا په نامه څو خطونه راغلي وو، یو څو دې د پلار وو او له مسکو نه هم یوې پوځي ماموري یو خط رالېږلی وو... لټول یې... پوځي ماموره (آیوانکه) کېدی شوه او زه د هغې د خط په انتظار وم... قومندان(چې د ډګروال رتبه یې لرله.) څو خطونه (چې په تار تړلي وو.) د مېز له روکه راواخیستل او په داسې ډول یې رامخته کړل، لکه یو لوی احسان یې چې راباندې کړی وي. ما هم څومره چې په کار وو، مننه ترې وکړه. ما په ډېره لېوالتیا د لیکونو پاکټونه تر نظره تېرول. ډېری یې ساده پاکټونه وو، د دوی په منځ کې یو د ګلدار پاکټ لرونکی خط هم وو، د آیوانکې له لوري وو. که څه هم لېوالتیا مې ډېره وه چې د آیوانکې خط وګورم؛ خو د آیوانکې خط مې د یوې آرزښتناکې تحفې په څېر آخر ته پرېښود. لومړی مې د پلار او مور خطونه ولیدل. د جملو جوړښتونه او د لیکونو ډولونه د پلار جان وو؛ خو خط مې د مور وو چې په بېلابېلو رنګونو یې کښلی وو.

هغوی په خپل صحت غږېدلي وو، بیا یې له ما غوښتي وو چې په ځوابي لیکونو کې د خپل صحت، دندې او د تېرېدونکو شپو، ورځو په اړه ورته ولیکم. په یوه لیک کې مور خپل خپګان ظاهر کړی وو او ویلي یې وو چې باید ورشم.

زه د ډګروال په دفتر کې ناست وم، کله مې چې د مور او پلار ټول خطونه ولیدل، سګرېټ مې ولګاوه او په څوکۍ کې مې ځان ښه جوړ کړ. ډګروال زما لپاره د نوي پرسونل جوړولو په آسنادو لګیا وو... په ډېره حوصله او احتیاط مې د آیوانکې د خط پاکټ سر څیرې کړ، ومې ویل هسې نه خط ته کوم زیان ورسېږي. ما یو وار بیا د پاکټ منځ وکوت، هسې نه چې کوم یادداښت پکې پاتې وي؛ خو پاکټ خالي وو. په خط کې یې پته مسکو لیکلې وه، فکر مې وکړ چې آیوانکه په مسکو کې دنده ترسره کوي، په هر حال...

لیک مې راواخیست او په لوستلو مې پیل وکړ، هغه ټول خطونه اوس هم له ما سره پراته دي او د آرزښتمندو شیانو په توګه یې ساتم.

هغې لیکلي وو...(د پسرلي د لمانځلو په موخه موږ رخصت شوي وو، څو ورځې مسکو ته لاړو. هغلته مې له ډېرو ملګرو سره ولیدل؛ خو ستا کمی احساسېده او دغه احساس دې لیک لیکلو ته مجبوره کړم. د هغه چا په منځ کې (چې د خپلو رخصتیو په لومړیو کې ورسره وغږېدم.) داسې یو دوه کسان هم وو چې تازه د افغان له کرغېړنې جګړې راستانه شوي وو. هغوی هغه څه ویل چې تر اوسه به چا نه وي اورېدلي. که موږ د افغانستان یادوونه کوو او د ظلم په برخه کې په ویلو کې هر ډول خبره وکړو، مبالغه نه ده. دغلته (افغانستان کې) هر څه تر سره شول... ته باید هوښیار اوسې او د هرې پېښې پېښېدلو ته متوجه یې؛ ځکه په دې ډول کرغېړنه مځکه او جګړه کې له هر چا سره هر څه پېښېدی شي. ته د آدبیاتو ټولګې ته نه یې تللی، جګړې ته تللی یې او داسې جګړې ته تللی یې چې زه او ته وړاندې په ږغېدلي وو.
که وخت دې پیدا کړ، لیک راولېږه!
راباندې ګران یې!
آیوانکه.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیک مې بیا ولوست، هسې نه کومه کلمه یا جمله رانه پاتې وي. سترګې مې سوځېدې، فکر کووم اوښکې پکې راغونډېږي وې. کله مې چې د ټولو لیکونو لوستل خلاص کړل، فکر مې وکړ چې د ځوابیه لیکونو لیکلو ښه وخت دی. ډګروال ته مې وروکتل. هغه د مېز تر شا ولاړ وو. چپ لاس یې په تشي ایښی وو او ښی لاس یې سر ته نیولی وو، څه شی ترې ورک وو او په اړه یې سوچ کاوه.
ما وویل: زما د مرګ خبر په شوروي کې زما مور او پلار ته هم رسېدلی دی؟
قومندان یو ناڅاپه متوجه شو، ویې ویل: آه؟

ما بیا خپله خبره تکرار کړه، هغه وویل: هیڅکله نه! کله چې څوک بې درکه شي، یا مړ شي او جسد یې لاس ته رانه وړو؛ په اړه یې کورنۍ ته خبر نه ورکوو!
ــ سمه ده!
ما د دوو خالي پاکټونو او کاغذونو غوښتنه وکړه او د لیکونو په لیکلو مې پیل وکړ؛ لومړی پلار او مور او بیا آیوانکې ته. یواځې یو، یو لیک مې ورته وکیښ. قومندان ته متوجه شوم، د آسنادو په برابرولو لګیا وو او کومه عشقي سندره یې زمزمه کوله. هغه یو ډېر ټوکي او تېرېدونکی سړی وو؛ خو د جګړې په ډګر کې بیا برعکس.

د بې وسه افغان چاودې پښې !

له خپلو نویو ملګرو سره(چې د نومونو پرته مې یې د نور څه په باره کې معلومات نه لرل.)، د کوښ جګړې ته روان شوم. له مونږ سره افغانان هم وو، چې د هغوی له ډلې یو برېت خرېیلی ژباړن هم وو، شنې سترګې یې لرلې او یوه روسي ته ورته وو. مونږ د یوه جوړ شوي پلان له مخې هلته نه تلو، یواځې مو د ټاکلي ځای نقشه راسره واخیسته او په څو پټی داره ټانګونو او یوه زغره وال ګاډي کې د زرمت په لاره کوښ ته روان شوو. کوښ له ګردېز قول اردو نه لوېديځ لوري ته یواځې په څو کیلو مترۍ کې پروت وو. دغه ساحه د ځدرانو آشرارو(چې قومنده یې د جلال الدین حقاني په غاړه وه.) له لاس لاندې وه. څارګرو معلومات راوړي وو چې له دوی سره څنګ په څنګ بهرني جنګیالي هم د شورویانو او ملاتړو په ضد یې جنګېږي. افغان مجاهدین د دې تر څنګ چې ویل یې، مونږ یواځې په ځان تکیه لرو، بیا یې هم پردي سخت دریځي بارسومانان(د شورویانو له لوري مسلمانانو ته تحقیري کلمه) افغانستان ته راوستل، په کورونو کې یې پناه ورکوله او د جهاد تر نامه لاندې یې جنګول. په هغوی کې ډېر تکړه ډاکټران او اینجنران هم موجود وو، چې ډېری یې د منځني ختیځ او پاکستان هیواد وو. افغانانو ویل چې مونږ شوروي ته په یو ټوپک او کوتک ماته ورکوو او ماته مو هم ورکړه. له هغوی نه به مناسبه وي چې وپوښتل شي (د ستېنګر مزایلو فابریکې د افغانستان په کوم ولایت کې وې، ننګرهار، لوګر یا هرات کې؟) هیڅ چېرته! آشرارو د نفتي شېخانو په تېلو اور بلاوه، آمریکایی وسلې یې ډزولې، انګرېزي نړیوال تبلیغات ورته کېدل او پاکستانیانو په مکارو سترګو قرآن (کریم) ورته ژباړه. ټوله نړۍ شوروي ضد وه.

مونږ په لاره په خپل راتلونکي یرغلیز برید بحث کاوه. افغانانو زیاته ونډه اخیسته. افغان ژباړن یې په ډېره مینه، لېوالتیا او خوږه ژبه خبرې ژباړلې. زما فکر یې له لومړیو ځان ته اړولی وو.
زمونږ هدف دا وو چې د روحاني بابا له لوري د کوښ او آغزن غرونو ته د شا له لوري راوګرځو او د هغو توپونو دستګاوې ونړوو چې عامه خلکو ویل(دا غیبي توپونه دي او خدای یې راتوغوي.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د معلوماتو له مخې له دغو غرونو په ورځ کې دوه، درې ځلې دوه یا درې توپونه توغول کېدل. سهار، ماښام یا مازدیګر. ړنده بڼه یې لرله او ډېری وخت یې قربانیان ملکیان وو او عامه ځایونه یې نړول.

د دغو خبرو په دوران کې ما دوو افغان ملګرو ته (چې په زغره وال موټر کې له ماسره ناست وو.) فکر کاوه، د هغوی ځېرو خاکسارانه بڼه خپله کړې وه او زه پوهېدم چې هغوی لا هم روحانیت ته عقیدت لري.

ما ویل: بې له دې چې په لاره کې ځانونه ښکېل کړو، مستقیماً په دستګاه برید کوو!
خو افغان ملګرو ویل چې نه، له تر ټولو لوی خطر موږ ته په لاره کې متوجه دی. په دغو غرونو کې د آشرارو لوی مرکز دی او آشرارو یې د امنیت لپاره ځای، ځای پیرې درولې دي.
ما وویل: نو باید...
ـ باید یوه ډله په لاره کې آشرار بوخت وساتي او بله دې له موقع ګټه واخلي او مخ په وړاندې دې لاړه شي؛ داسې به هر څه ښه پای ته ورسېږي.
ـ که موږ دوه ځایه بوخت واوسو؛ نو کېدی شي جګړه سخته شي.
ـ کېدی شي؛ خو امکان یې کم دی، موږ به په حوصله او قوي مُرال وړاندې ځو!
ـ سمه ده؛ خو موږ باید همغږي واوسو، د یو بل مرستې ته مو اړتیا پیدا کېږي.
په دې ډول نو پلان ورو په ورو جوړېده او موږ په کنډو کپرو لارو باندې جګړه ییزې ساحې ته تلو. هر لوری خړ، پړ وو. په ټوله مځکه د کرکې خړ ګرد پروت وو. په ځینو ځایونو کې د شنو ونو څانګې هم له دوړو ډکې وې. زموږ شوروي ورونو چې هغلته کوم پلونه د لارو په سر په خوړونو جوړ کړي وو؛ افغانانو هغه نړولي وو او یواځې یې د کانکرېټ له ماتو برخو ښکارېده، چې دلته یو وخت پل وو او افغانان پرې تلل، راتلل...

موږ وړاندې تلو، په خپله بریا باندې یقیني نه وو؛ ځکه له ما سره په ډله کې ټول ۱۸ ـ ۱۹ کلن ځوانان وو او یواځې یې د ټوپک د پورته کولو توان لاره.

موږ له داسې خلکو سره جګړه کوله، چې جګړه یې ورځنۍ ضرورت باله او خوند یې ترې اخیسته. د خپلو نورو قومندانانو په اړه څه نه شم ویلی؛ خو که د خپل ځان په اړه ووایم: نو ما په افغانانو باندې ډېره تکیه کوله. هغوی یواځې دومره غوښتل چې په ملا وټپول شي او ورته وویل شي چې آتل دی! بیا نو جګړه دوی ته پرېښودل

کېده، په ډېر ښه شان سره یې مخته وړه او د خپلو افغانانو په وژلو ډېر ښه پوهېدل. موږ (شخصاً زه) د داسې پېښو شاهدان هم یو (یم) چې افغانانو به شخصي بدۍ هم په رسمي یونیفورم او د مجاهدینو د نامه لاندې سره پاللې. بیا خو یې چا پوښتنه هم نه کوله چې څوک، چا ووژل؟

دوی ته خبر ورکړل شوی، که څنګه؟ مقاومت نه پیلوي.(ما وویل)
افغان ملګرو وویل: د داسې پېښو نه هر څوک ژر خبرېږي.
ـ آه... افغان ملګرو، تاسو هیڅ شی نه حیرانوي!

موږ آغزن ته رارسېدلي وو، یوه شېبه ودرېدو. زه له موټره ورکښته شوم، افغانان هم راپسې راکښته شول. هره خوا آرامي وه او وړوکی خړ کلی یوې سترې چوپتیا رالاندې کړی وو، آن د ژوند یوه کوچنۍ نښه هم نه ښکارېده. له دې سره، سره چې آرامي وه، ما د یوې سختې جګړې وړاندوینه وکړه. یوه شېبه آرامي وه؛ خو وروسته مو د افغانانو له قهره ډکې چغې واورېدې، موږ وارخطا شوو او ومو ویل چې په دام کې ولوېدو. موږ وغوښتل چې ژر تر ژره خپلو موټرو ته پورته شو او د دفاع لپاره ډزې وکړو؛ خو اوس ډېره ناوخته وه، افغانان له خپلو غارونو راوتلي وو او موږ یو ځل بیا د هغوی په لاسونو کې ګېر وو. هغوی له موږ راچاپېر شول او د وړو لېوانو په څېر یې موږ ته راکتل، تنکیو شورویانو چغې وهلې...

له دې سره، سره چې ډار شوي وو، دې خبرې ته حیران وو چې له هغوی سره هیڅ وسله نه وه. د هر یوه سره په لاس کې یو، یو موټی وړې تیږې وې، ټانګونه یې پرې ویشتل او (الله اکبر) نارې یې وهلې. ما امر وکړ(ټول وولئ!)

د ټانګونو په سر د وېلډ دهشکو او د پوځیانو د ټوپکو نلونه د راپارېدلو افغانانو سینو ته ورواوښتل. یو ناڅاپه ډزې شوې او قهرېدلي افغانان په سرو وینو کې لت پت په یو بل پسې په مځکه پرېوتل. د شورویانو له خولو بې اختیاره چغې وتلې او لاړې یې بهېدې. آرامي شوه او هیڅ داسې نه شول ویل کېدی چې دلته شېبه وړاندې څه خبره وه. موږ د نورو احتمالي بریدونو وړاندوینه هم کوله.

افغان ملګری یوه شي ته متوجه وو. له موټره یې ټوپ کړل او یوه افغان ته(چې وروستۍ سلګۍ یې وهلې.) ور منډه کړه، زه هم ورکښته شوم. افغان اوږده ږیره لرله او پټکی یې په خاورو کې پروت وو، شونډې یې سپینې اوښتې وې. هغه په بنده، بنده ژبه یو څه ویل، افغان ملګري یې خبرې راژباړلې: دوی ته قومندان دا تیرې ورکړې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیر صاحب دم کړې دي او هره تیږه د دې ورتیا لري چې د ټانک له پولادي اوسپنې پورې ووړې ووځي او یوه چاودنه رامنځ ته کړي.
آخ افغانانو! په یوه کوچنۍ تیږه هم ټانک الوځي؟ دا نوکوم منطق مني.
افغان وویل: نور څه نشي ویلی، کیسه به یې ورختمه کړو!
هغه د افغان سینې ته ټوپک ونیو؛ خو ما یې مخنیوی وکړ او ومې ویل: نه! دا باید په بل شکل ومري.
د لومړي ټانک چلوونکي ته مې امر وکړ. هغه ټانک راتاو کړ؛ خو یو څه صبر کولو ته تماوه.
ما په زوره او قهر چغه کړه: حتی که لاس دې هم ولړزېدل، شوروي ته وفادار نه یې او د خیانت په جرم دې سر درغوځووم!

د ټانک له سایلنسره لوګي ووتل او حرکت یې شروع کړ. ټولو عسکرو سترګې پټې کړې او څوک چې د ټانګونو په سر دهشکوته ولاړوو، ننوتل. یواځې ما، چلوونکي او افغان ملګرو صحنه لیدله. د ټانک چپه پټۍ د افغان پښو ته سیخه شوه، دوه متره فاصله یې لرله. افغان ټول قوت راټول کړ، چغې یې کړې او د راپورته کېدو هڅه یې کوله؛ خو افغان ملګري ټینګ نیولی وو او حرکت ته یې نه پرېښوده. ټانک یو متروړنږدې شو. د افغان لوڅې، چاودې او خیرنې پښې لړزېدلې او مخ یې له قهره سور اور اوښتی وو. نیم متر...اوس مو د ټانک له ګرزا سره د افغان د هډوکو د ماتېدو ږغ هم اورېده. افغان چغې وهلې... ملګري شېبه په شېبه صحنه څارله او افغان یې ټینګ نیولی وو. افغان ته د ټانک چپه پټۍ تر زنګنو وررسېدلې وه. هغه په دواړو لاسونو د ټانک پټۍ نیولې وه او د لړې کولو هڅه یې کوله؛ خو نه کېده، پټۍ تر خېټې وررسېدلې وه او افغان یې تر نامه له مځکې سره سریښ کړی وو. یوه شېبه یې د پښتی هډوکي ورمات کړل او بیا تر سره وررسېد. د افغان سر د یوې لوېې هندوانې په څېر وچاود او وینې او ماغزه یې یو لوری بل لوری خپاره شول. ټانک تېر شو. هغه وجود، چې څو شېبې وړاندې یې د غرور چغې وهلې، اوس داسې پروت وو لکه پلستر شوی دېوال، چې د ګونډ د بیرغ رنګ ورکړل شوی وي. ټانک ودرېد. عسکرو سرونه راپورته کړل؛ خو هیڅ یوه افغان ته د لیدلو جرأت نه لاره. د ټانک نیمایي پټۍ په وینو سره وه.
ما وویل: وړاندې ځو!
... او روان شوو.
کېدونکو پېښو او سلوک ځوانکې شورویان مضطربول او په سترګوکې یې له پخوا زیاته کرکه ښکارېده؛ خو موږ باید دا هر څه کړي وی؛ ځکه چې جګړه وه، باید مخ

ته مو وړې وی، خپل غچ مو اخیستی وی او د لوېې شوروي او انقلاب بقا مو تضمین کړې وی...

موږ د حرکت په حال کې په دوو ډلو ووېشل شوو. په لومړۍ کې زموږ زغره وال ګاډی وو چې یو ټانک هم راسره مل وو. دوهمې ډلې موږ تعقیبولو او د اړتیا په وخت کې یې موږ ته پوښښ راکاوه. شل یا دېرش دقیقې مو په خړه دښته کې مزل وکړ. لوړو غرونو ته له بلې ډډې راتاو شوو. دښتې حشرې په مځکه پرتې وې او نرم لمر ته یې یو ځانګړی د څملاستلو آنداز خپل کړی وو. موږ اوس په یوه خړه دره کې(چې د ضرورت په آندازه یې اوبه هم لرلې.) روان وو. له غرونو نه د احتمالي ډزو او په لارو کې له کرل شویو ماینونو نه ډارېدو؛ خو بیا هم وړاندې تلو او خپل هدف ته نږدې کېدو.

زاړه کمونستان موږ په جګړو کې ښکېلوي، دغو کارونو ته موږ هغوی راکش کوي. (ما وویل) ماشوم او تنکي زلمي شورویان چې اوس یې باید زلفې لوبولې؛ ګوتې یې په ماشو وې او هره شېبه له روحي ستونزو کړېدل.

موږ مخته تلو او ما د افغان ملګرو سترګې څارلې، هغوی عادي وو؛ خو شوروي ملګري افغانستان ته په راتلو پښېمانه ښکارېدل. ما لیدل چې شوروي ملګري په ځان د رسمي یونیفورم دروندوالی احساسوي او په ځان کې د دې جګړې د لوبولو توان نه وینې، ما داړ ورکاوه او پلان مې جوړ کړ چې د توپونو په جګړه کې هغوی ته زیاته ونډه ورکړم، تر څو هغوی له جګړې سره بلد کړم؛ ځکه موږ فکر کاوه چې دا جګړه به تر هغې روانه وي، چې تر څو زموږ زامن او لمسیان د جګړې جوګه شي.

موږ نور پورته نشو ختلی. مخکښی ډله (چې موږ وو.) له موټره راکښته شوو او په غره ورپورته کېدو. ما غوښتل د دغه ماموریت ډېره برخه د زلمیو شورویانو په لاس کې ورکړم؛ ځکه مې هغوی ته څلور یا پنځه متره فاصله ورکړه او د یوې کرښې په ډول مې په غره وروخېژول. موږ کرار تلو او هره شېبه مو د جګړې د پېښېدو اټکلونه کول. ما غوښتل دا راتلونکې جګړه تصور کړم: خو له هرې خوا راته متوجه خطر دې ته نه پرېښودم، چې له حال نه په غیر په بل څه فکر وکړم. شورویان له خپلو آروایي ناآرامیو سره وړاندې روان وو او پېښېدونکو پېښو ته یې پوره چمتووالی ښوده. هغوی ټولوزه په ځیر څارلم او دا په ځیر څارل د هیڅ ښې خبرې نښه نه وه. اوس مزل یو څه سختېده. موږ په غره پورته ختو. هلکانو ټوپکونه مخ ته نیولي وو او وړاندې روان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ هغه ځای محاصره کړی وو، چې په نقشه کې په نښه شوی وو او همدا نښه شوی ځای هغه ساحه وه چې توپونه ترې راتوغول کېدل. هلته له رسېدو سره مو د هاوان له دوو پایو پرته نور هيڅ ونه موندل؛ خو ولې داسې ډېرې نښې وې چې ګواهي يې ورکوله (تر لسو کسانو پورې دلته پاتې کېدل.) يوه تقريباً لويه سمڅه (چې ګومان مو کاوه، همدا اوس جوړه شوې.)، دسګرېټو خو تشې قوطۍ، د امريکايي چاکلېټو تش پاکټونه او يو د اوړ بلولو نغری؛ دا شيان موږ ته په لاس راغلي وو. يقيناً هغوی ته خبر ورکول شوی وو، تښتېدلي وو او بې مقاومته يې سيمه پرې ايښې وه. زموږ تنکي شوروپان د آمريکايي د مونګ پلي لرونکو چاکلېټو پاکټونو په ليدلو ډېر حيران وو. شوروپانو له افغان ملګرو سره يو ځای سمڅه په بمونو والوځوله او راوپې نړوله. موږ د هاوان پايې له مځکې راوباسلې او بېرته روان شوو. شوروي ملګرو هيڅ ښه احساس نه لاره؛ خو چې موږ بې مقاومته خپل هدف ته ورسېدو، د پخوا په پرتله يې لږ رنګونه وغوړېدل. موږ موټرو ته ورپورته شوو او خپله دوهمه ډله مو تعقيب کړه او په هغه لاره روان شوو چې پرې راغلي وو. د لومړني مقاومت په سيمه کې د افغانانو مړي نه وو او موږ يواځې هغه وينې ليدلې وې چې موږ توپې کړې وې.

ځوک بايد ډايري ونه لري !

لمر زما په مخ لګېده، زما په سترګو او پښو. کله مې چې پورته وکتل؛ نو له خړو بامونو هاخوا غونډۍ راښکاره شوې، چې لوړ، لوړ غرونه هم ورسره ولاړ وو. لمر په مخ نرم لګېده. خپل عسکري بالاپوښ مې وکيښ او د پوستې په دېوال مې واچاوه. زه په فنري کټ پرېوتم او له کلونو، کلونو وروسته مې بې پايه آرامي احساس کړه، چې له هرې شېبې مې يې خوند اخيسته. ما هڅه کوله چې خوب رانشي؛ خو بانه به مې سره ورغلل.

موږ ځومره يو خوا بل خوا ګرځو؛ خو د يوه شي هم ښه نتيجه نه راوځي. آخر به څه پېښ شي؟ آيا زموږ روبلونه به په اوبو لاهو شي؟ يا هو، يا نه! په ما يې پروا نشته، زموږ مشران له موږ نه هوښيار دي، هغوی زموږ په اړه پرېکړه کوي...

ځوان شوروي (نوم يې اوس رانه هېر دی؛ خو د ضمير د تکرار د مخنيوي لپاره به يې نوم سرګي يوتيکوف وټاکو.)دا هغه ځوان وو چې زما په وينا يې افغان له ټانګ لاندې کړ. د لمر له وړانګو تنګ راغلی وو، د زغره وال موټر ټاير ته يې تکيه وهلې وه. يوه پښه يې غځولې وه او د ورځنيو يادداښتونو په پاڼو کې د څه شي په ليکلو بوخت وو. دې خبرې هيښ کړم، دومره، چې په کټ کې نېغ کېناستم. دا يو متضاده کړنه وه. بايد زه حيران شوی وی. له دې سره، سره چې خوب مې سترګو ته نېغ ولاړ وو، راپاڅېدم او د سرګي په لور ورغلم. په لاره کې مې له ځانه سره وويل: ځوان په وبا کې مينه کوي.

...او ورورسېدم. ځوانکی عسکر د احترام لپاره ودرېد او دقت يې وکړ. د پاڼو پټولو هڅه يې ډېره په زړه پورې وه، کله يې چې دواړه لاسونه د دقت او احترام لپاره په ځان پورې سريښ ونيول، کاغذونه يې (چې د يوې کتابچې بڼه يې لرله.) په کمربند کې ومندل. ما ته يې کتل او په سترګو کې يې لوستل کېدل(قوماندانه! ته به کله ځې؟)
ما له خاورو قلم راپورته کړ، بيا مې وويل: هغه کاغذونه راکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانکی مضطرب شو او ويې ويل: کاغذونه؟ کوم کاغذونه؟ صاحبه له ما سره کاغذونه نشته.
په جديت مې وويل: دا يو امر دی!

سرګي، له دې سره، سره چې نه يې غوښتل ما ته کاغذونه راوسپاري، خپل شاخوا ته يې لاس تېر کړ او له کمربنده يې پنډه توره کتابچه(چې د څرمنې پوښ يې لاره.) راواخيسته. د هغه لاسونه لړزېدل او څېره يې لا پسې ژېړېده. ما کوښښ کاوه د هغه حالت عادي وساتم؛ خو د هغه تعادل ساتل ډېر ګران وو. د محرمو ليکنو له افشا کېدو وروسته يې يوې لويې جزا ته فکر کاوه او هيڅ نه پوهېده چې ده ته څه انتظار لري؟

زه لاړم او په کټ کېناستم، کتابچه مې پرانيسته. لسګونه کلونه تېر دي، ځوانکي سرګي په کتابچه کې ډېر يادداښتونه ليکلي وو، ما ته يې هر يو نه دی په ياد، يواځې څو جملې مې په ياد دي. هغه د يوه مياشت وړاندې عملياتو (د توپونو د جګړې) په اړه ليکلي وو: (کله چې د بې وسه او راپارېدلي افغان چاودې پښې زما د ټانګ اوسپنيز ځنځير ته قات شوې او د هډوکو د ماتېدو ړغ او سوې چغې مې يې واورېدې؛ نو ما له ځان سره وويل چې موږ دې هيواد او دې خلکو ته سوله نه راوړو، موږ ښکېلاکګري او مستبدين يو، موږ ډېکټاټوري قايموو او له لوېې شوروي پرته موږ ته نور هيڅ هم آرزښت نه لري.) ځوان نور هم ډېر شيان ليکلي وو؛ خو اوس مې په ياد نه دي. د کتابچې په يوه پاڼه يې په ډېره کرکه ليکلي وو(مرګ د شوروي په مشرانو!) دا جمله يې درې ځله ليکلې وه او په دومره کرکه يې ليکلې وه چې تر څو پاڼو يې د قلم د شدت نښې ښکارېدې. هغه د کتابچې په پوښ ليکلي وو(زه نه پوهېږم څه آرزو لرم؛ خو غواړم دنيا يو ښه ځای وي.)

ما هغه ته وروکتل، د يوه مجرم په څېر ولاړ وو، زه هغه ته ورغلم. هغه د کرکې په انتظار وو. زما په وررسېدو يې بڼه بدله شوه او په حيرانتيا يې وويل: قومندان صيب، اوښکې...ستا په سترګو کې اوښکې دي؟

اووو زما خو ځان ته هيڅ فکر نه وو، هيڅ د حيرانتيا خبره نه ده؛ سرګي بايد حيران شوی وی؛ ځکه د يو داسې چا په سترګو کې يې اوښکې ليدلې، چې په زړه کې يې رحم وچ وو او په ژونديو افغانانو يې ټانګونه خېژول. ما په جديت وويل: تا دا هېر کړي دي چې څوک يې!...سرګي غلی وو...ته د لويې شوروي له نامه لاندې جګړه کوې او دا جګړه به تر هغه وخته روانه وي، تر څو زموږ زامن او لمسيان د جګړې جوګه شي.
کېدی شي هغه د ويلو لپاره ډېر څه لرل؛ خو نه يې شول ويلی. د وروسته کېدونکو پېښو په انتظار وو؛ خو دومره د اندېښنې وړ خبره نه وه، آساني پېښېده. په جديت مې وويل: زما په عسکرو کې يوه ته هم اجازه نشته چې ډايري ولري.
ځوان سر وښوراوه او په يوه تراټ ولاړ. همهغه شپه مې ډايري اور ته وغورځوله؛ ځکه ما نه غوښتل دغه ډول فکر شوروي ته انتقال شي؛ خو زه ډېر ناپوه وم. لس، شل د قيقې وروسته ټول پوه شول چې که څه هم د افغانانو په وژنه پابندي نشته؛ خو په اړه يې په ليکلو پابندي شته او له دوی سره بيا هغه څه پېښېدی شي، چې بايد پېښ نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بس دی، موږ نور وځو!

ورځې، شپې هغه شان تېرېدې، لکه څنګه چې پخوا تېرېدې؛ خو جګړه د تېرو کلونو په پرتله ډېره سخته او پېچلې شوې وه. په افغانستان د آمریکا د وسلو سېلاب رالېږل شوی و او د نړۍ او پاکستان تبلیغاتو لا زور اخیستی وو. په زرګونو افغانان په پاکستان کې اکمالېدل او بیا به له بارې دې غاړې رالېږل کېدل. موږ له شوروي ضد نړۍ سره لاس او ګرېوان وو؛ خو همت مو نه بایله. سره له دې چې افغانستان ته د شوروي د لومړیو عسکرو له ننوتلو سره سم د ملګرو ملتونو شورا د شوروي په ضد پرېکړه لیکونه تصویبول؛ خو هغوی هغلته پښې خښې کړې وې او ټولې نړۍ ته ورتر غاړې وتلې وه؛ خو وروسته شورویان هم په دې پوهېدلي وو، چې په یوه داسې جګړه کې ښکېل دي چې پایله نلري او ورځ په ورځ نور رنګونه خپلوي.

شوروي ته په خلتو او تابوتونو کې د مړو عسکرو د خبرو پټول هم ګران شوي وو. د افغانستان د رهبر، د طب ډاکټر نجیب الله څخه هم لاره ورکه وه او نه پوهېده چې په داسې وخت کې سړی څه کولی شي؟
هغه په ډېر شوق سره سټېج ته راته او هغه څه یې ویل چې عامو افغانانو ته په زړه پورې وو.

دا د ۱۹۸۷ نیمایي وو، موږ نه پوهېدو چې جګړه نوره څومره پسې غځېدلی شي؟ خو که هر څومره وغځېږي، پایله به یې نامعلومه وي.
ابهام به له جګړې سره مل وو؛ خو نړېوال شوم اهداف ورو،ورو راڅرګندېدل او په افغانستان کې د پردیو هیوادونو پټې لاسوهنې ورو، ورو افشا کېدې. موږ واړه افسران او واحدونه له دغو خبرو دومره نه خبرېدو. موږ ته امرونه راتلل او له (ولې) ویلو پرته مو اجرا کول.

د ۱۹۸۶ په پسرلي کې په کابل کې دا فکر منځ ته راغی چې ببرک کارمل د انقلابي بهیرونو سره مرسته نه، بلکې د هغوی مخنیوی کوي. دغه فکر هغلته پوخ شو او تر مسکوه هم وغځېد؛ هغلته د ببرک کارمل له واکه د کښته کېدو نظریه منځ ته راغله، قوي شوه او موافقه ورسره وشوه. زموږ کمونسټانو افغانستان ته یو نوی تکړه شخص پیدا کاوه. ټول په فکر کې وو. آخر یې د افغانستان د استخباراتي ادارې (خاد) په مشر نجیب الله صلاح راغله او هغه د ۱۹۸۶ په

(مې) میاشت کې د افغانستان د خلکو د ډیموکراټیک جمهوریت مشر وټاکل شو. زموږ غونډې ټیټ رتبه خلک هم پوهېدل چې نوی رهبر نجیب الله غواړي چې د افغانستان په کورني سیاست کې بنسټیز بدلونونه رامنځ ته کړي او دا یې یو ضروري کار باله. هغه غوښتل، د اقتدار له لوري له مذهب سره کلکې تړبګنی پای ته ورسوي او له دوی سره په جګړه کې په ښکېلو ډلو زور راوړي تر څو خبرو ته چمتو شي، کرېملین د دې نظرېې خلاف نه وو؛ ځکه چې بله لاره نه وه او د جګړې له لارې د دغه ناورین پای ته رسول ناممکنه خبره وه. نجیب ویل چې په افغانستان کې له دېرش زرو نه زیات کلي موجود دي او د دې له ډلې یې یواځې اته زره د افغانستان ډیموکراټیک جمهوریت ملاتړ کوي. ده پړه په خپل ګوند اچوله چې تر اوسه یې له ښاره د لېرې کلیو کارګرانو او بزګرانو ته د انقلاب اصلي اهداف او ارزښتونه نه وو ورمعلوم کړي. هغه ویل چې د افغانستان په ډیموکراټیکه خاوره اوس اوس له پنځه زره زیاتې وسله والې ډلې فعالیت لري چې د غرو شمېر یې له یو سل او آتیا زرو تنو اوړي او له دې ډلې نه اتیا زره تنه انقلاب ضد خلک دي. ملګری نجیب په دې باوري وو چې بنسټپالي مذهبي مشران به هیڅکله خبرو ته غاړه کېنږدي.

شوروي مشرانو له ۱۹۸۶ وروسته روانې جګړې ته له بلې زاویې کتل شروع کړل. هغوی فکر وکړ چې اوس شورویان د دغو خلکو نه دي په کار. امکان نه وو چې له داسې یوه هیواد دې (چې د ژوند کولو ځانته کلتورونه او مذهب ولري.) شوروي جمهوریت جوړ شي. شورویانو قطعي ویل:
بس دی، موږ نور وځو!
خو بهانې نه پیدا کېدې. موږ باید خپل غرور هم نه وی مات کړی او د خپلو پوځیانو د وژلو مخه مو هم نیولې وی.
تلل، یواځې تلل؛ که په هره لاره وي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غاښي جګړه

د همدغه کال (۱۹۸۷) له منځه وروسته پکتيا او په خاصه توګه د پکتيا لويه ولسوالۍ (خوست) د آشرارو د سختو ګوزارونو او ډېر نفوذ ليدونکي وو. افغان او شوروي مشران له دې کبله پرېشان وو. د ګردېز ـ خوست لويه لاره د آشرارو په لاس کې وه او د خوست لويه ولسوالۍ ښاري کلابندۍ ته نږدې شوې وه. ټول ښاريان د خوراکي توکو او تېلو له کمښته سره مخ وو. ډېرۍ وخت هوايي ځواکونو دغه ښار ته خوراکي توکې وروړل؛ خو له دې سره، سره موږ نشول کولی د عامو افغانانو زړونه خپل کړو. يو وخت بيا داسې هم راورسېد چې هغوی ته له هوايي لارو نه هم د توکو رسول ناممکن شول.

خوست ته لاره د پکتيا په ځدرانو تېره وه، چې د ستو غاښي دواړو غاړو ته مېشت وو، ځدران د افغانستان تر ټولو ځيږه او خطرناک خلک دي، د تاريخ په اوږدو کې يې هيڅ حکومت ته غاړه نه ده ايښې. د ځدرانو وسله والو مشري د جلال الدين حقاني په غاړه وه. ستو غاښی له خپل ډېر لوړوالي سره(چې درې زرو مترو ته رسېده.) د ځدرانو وسله والو ډېر ښه مرکز ګڼل کېده، چې د نښترو او چلغوزو لوړې، لوړې ونې يې هم لرلې او د دوی پټېدو ته يې زمينه برابروله. د افغاني مشرانو له بيا، بيا او جدي غوښتنو وروسته د شوروي قومندانانو د شوروي او افغان عسکرو د ګډو عملياتو نقشه جوړه کړه، چې مقصد يې د ښار د کلابندۍ ماتول او خوست ښاريانو ته د خوراکي توکو، دردملو او تېلو رسول وو.

په لومړيو کې د دغو سيمو اوضاع ښه وڅېړل شوه او په افغانستان کې د څلوېښتم لښکر د سر غړي يې له نږدې ليدلو ته راغلل؛ بيا پرېکړه وشوه چې عمليات به په نوېمبر کې پيلېږي.

موږ پوره چمتووالی ونيوه؛ ځکه چې موږ هم استول کېدو او د دغو عملياتو اهميت له دې نه معلومېده چې بارېس ګرماوف (چې په افغانستان کې د شوروي ځواکونو

له سر، سر جنرالانو څخه وو.) د دغو عملياتو مشر قومندان او لارښوونکی وټاکل شو. برابر قد، شنې سترګې او سور ګرد مخ يې لاره. هغه له ډېرو ښو هيلو سره وړاندې ته. ډېر ځله يې وغوښتل چې د ځدراڼو قوم له مشرانو او په خاصه توګه له جلال الدين حقاني سره مخامخ خبرې وکړي او په دې سره صلاح شي چې بې له تاوتریخوالي په خوراکي او نورو حياتي توکو بار لارۍ خوست ته پرېږدي؛ خو ځدراڼو له شورويانو سره له ملاقات کرکه لرله. داسې پټېيل شوې وه چې خوست ته د دردملو، خوړو او تېلو د رسولو د لارو له خلاصولو او پاکولو وروسته به شوروی قطعې بېرته خپلو ځايونو ته ستنېږي او د لارو حفاظت افغاني لوري ته سپارل کېږي.د نوېمبر په دوه ويشتمه ټول پوځي قطعات تيار شول، زموږ مشرانو بيا هم له ځدراڼو سره د خبرو کولو هڅه وکړه؛ خو پايله پخوانۍ وه. د نوېمبر په درويشتمه عمليات عملاً پيل شول. د (۱۰۳) نمبر هوايي کومېنډو قطعې هغه لارې بمبار کړې، چې ځدراڼو آشرارو ته پرې امکانات رسېدل. په دې ډول يې نو د هغوی اړيکه له خپلو زېرمو سره پرې کړه. موږ پلي وو او تر ټولو وړاندې روان وو.

د ستو غاښي نيول؛ دا زموږ په غاړه وو، له هوا نه مو هم مرسته کېده.
بايد ووايم چې (۱۰۳) نمبر هوايي ډلې، چې مشري يې د پاول سرګييوچ ګراچوف په غاړه وه، په ډېر صادقانه او نه ستړي کېدونکي ډول کار کاوه.

موږ د بنوزيو، زاهو او درې په لاره ستو غاښي ته پورته کېدو. موږ همدلته په لومړيو کې له مقاومت سره مخ کېدو. همدلته وپوهېدم چې ډېر ژر به جګړه د ښار په منځ کې هم شروع شي.

...موږ روان وو، د يوه سېلاب په څېر مخ ته تلو. دا دجګړې سره کرښه وه. دښمن تل په کمين کې ناست وو او موږ يې له ستونزو سره مخ کولو. بايد ووايم چې دا جګړه زما لپاره تر هغو ټولو حيرانوونکې هغه وه، چې په افغانستان کې مې ترسره کړې وې. موږ ته امرونه راتلل او موږ بيا په خپلو پوځيانو زور راووړ. زما پوځيان لکه د هر کله په څېر له روحي پلوه جګړې ته نه وو آماده. هغوی هيڅکله هم له خپلو مشرانو فزيکي ترحم نشو غوښتلی. زړه نا زړه روان وو او په هغه څه مو فکر کاوه، چې په وړاندې مو وو. موږ نه پوهېدو چې څه راته په تمه دي؛ خو دومره مو احساسوله چې بريا زموږ ده؛ ځکه چې شوروي مشران ډېر له زړه لګيا وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نومبر په درويشتمه ماښام مهال؛ کله چې د بنوزيو له کورونو ورتېر شوو، غره ييزو ساحو ته ورسېدو.(د کردېز ـ خوست عمومي لاره په دغه غونډيو کې تېره ده.) هغلته ناڅاپي په موږ د ډزو باران پيل شو، موږ د سنګر نيولو لپاره ځای ولټاوه، کښتني خوږ ته مو ورټوپ کړل او دفاع مو شروع کړه. تنکي شورويان له دې سره، سره چې له خولو يې بې اختياره چغې وتلې؛ بيا يې هم په پوره شجاعت سره جګړه کوله او په تېره بيا، کله يې چې وليدل آشراريو په بل پسې په مځکه لوېږي او سپين کالي يې د ګوند د بيرغ په رنګ رنګېږي؛ نور هم زړور کېدل او د رواني جګړې پله زموږ په لور درنېده.

تقريباً دوه ساعته جګړه روانه وه. وروسته د دښمن ډزونه کرار شول. دا مهال تياره وه. موږ غوښتل له آشرارو پاتې غنايم تر لاسه کړو؛ خو په غونډيو او درو کې له کرل شويو ماينونو ډارېدو. موږ ته د سرزيان کم اوښتی وو، څه عسکر چې ټپيان وو، نظامي ډاکټرانو ورسره مرسته کوله.

مهمه ده چې ووايم؛ ملګری سرګي يوتيکوف هم په همدغه افتتاحي جګړه کې ووژل شو. له مړينې وړاندې، کله مو چې سګرېټ څکاوه او بل اور ته مو هڅونه ګرمول، ويې ويل: قومندانه، زه د افغانانو په وژلو سره خپل روح ته آرامي نشم بخښلی. موږ د يرغلګرو پېښې کوو!

زه غلی پاتې شوی وم او له سګرېټ نه مې يوه لويه لوخړه ويستې وه؛ بيا وروسته زموږ عسکرو د هغه مړی پيدا کړی وو، سينې ته څو واره په چاقو وهل شوی وو. زه نه غواړم په دې اړه نورې خبرې وکړم؛ خو دومره بايد ووايم چې هغه هم له هغو کسانو څخه وو چې شرعه يې په څلور کې يوه وه.

موږ تلو، د شپې د تلو اجازه نه وه، سپېده داغ مهال به روانېدو او هر سپېده داغ په ډزو پيلېده. موږ ته افغاني ملګرو پوښښ راکاوه او تل يې د کلکو ملګرو په څېر چلند کاوه. په نوبتي ډول مو د شپې خوب کاوه؛ خو د هيڅا بانه هم نه سره ورتلل. ټول له يو ډول

سخت ذهني حالت سره مخ وو. د ورځې به له دې سره، سره چې په خړو يو په بل پسې پرتو غونډيو کې خطرونه راته متوجه وو؛ دوی له بې خوبی زنګېدل؛ آن کله، کله خو به زما زنګنونه هم ولړزېدل؛ څه مو کړي وی، جګړه وه. د شپې مو د تلو اجازه نه لرله او د ورځې به په هغو لارو تلو چې ډاډه به شوو، له ماينونو پاکې دي. موږ ته فېلټر کوونکي ويل کېدل او بايد شا ته ځای مو صيقل شوی پرېږدو ايښی وی؛ همدغه ډول مو کول، ډېر په احتياط تلو. ټوله ورځ مو هم مزل نه کاوه.

موږ د يوه داسې غاښي د نيولو لپاره روان وو چې په حقيقت کې يوه بلا وه او آشرارو ترې د يوه لوی محاربوي مرکز په څېر کار اخيسته او بايد سخته ساتنه يې هم ترې کړې وی.

زموږ قومندانانو د جګړې په دې سختو حالاتو کې هم غوښتې وو، له څدرانو مشرانو سره د ښار د کلابندی د سوله ييزې ماتېدنې په اړه خبرې وکړي؛ خو هغوی جګړه غوښته.

هوايي (۱۰۳) نمبر فرقې ګوزارونه سخت کړل او د آشرارو د تمرکز ځايونه يې سخت، سخت ووېشتل. موږ هم د ورځې دمه پرېښوده او جګړه مو سخته کړه. هڅو مو نتيجه ورکړه او د نومبر په آته ويشتمه مو د شپږ ورځنی سختې جګړې وروسته د ستو غاښی د مازديګر په شاعرانه موسم کې لاسته راوړ. په رېښتيا سره د ستو غاښي يوه ښکلې منظره جوړوله؛ خو اوس د جګړې اور سوځولې وه، کوم لور ته به دې چې وکتل، د جګړې کيسه يې کوله. شنې ونې په اور کې سوځېدې او هر ځای مړي پراته وو. هغلته يو بل ډول حالت وو، په غرونو لړې خپرې وې او موږ له لوړو څوکو د لاندې درو ننداره کوله.

موږ په کمو تلفاتو دغه غاښی تر لاسه کړ؛ خو بيا هم آشرارو د لارې په اوږدو کې په غير پوځي سامانونو بار لاريو ته خنډونه جوړول؛ دا پېښې دومره ارزښتمندې شوې چې له کابل نه د افغانستان د جمهور رييس ځانګړی آستازی، بزمي او انقلابي شاعر سليمان لايق هم هغه ځای ته راغی او له څدرانو سره يې د سوله ييزو خبرو هڅه وکړه؛ نتيجه هماغه پخوانی وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۸۸ کال د پيلېدو نه يوه ورځ مخکې، يعنې د ستو د غاښي له نيولو څه د پاسه يوه مياشت وروسته مو سرک له ماينونو او چاودېدونکو توکو پاک کړ او له مالونو بار لومړنی لاری پرې وخوځېدې. موږ له موټر چلوونکو سره د ستو د غاښي په سر وليدل، هغوی موږ ته لاسونه ښورول او په شونډو يې مسکاوې خپرې وې. موږ هغوی ته ويلي وو: د بېرته ښه راستنېدو په هيله!

په دغو لاريو کې د بار شيانو ډېره برخه د خوراکي شيانو وه. د جنوری په نولسمه وروستی لاری هم له کلابندی نه د ژغورل شوي ښار (خوست) نه بېرته تشه راستنه شوه. په دغو شلو ورځو کې تقريباً څلرويشت زره ټنه توکي خوست ته لېږدول شوي وو.

موږ د جنوری په شلمه له جګړه ييزو ساحو وتل پيل کړل؛ ځکه زموږ کار هلته نور ختم شوی وو.

ما ته له دغې جګړې نه د لاسته راغلو غنايمو په اړه معلومات نشته؛ خو په عموماً کې له هغو غنايمو زيات وو چې پخوا مو تر لاسه کړي وو.

زموږ دغې ستړې بريا سخت دريځي آشرار ناهيلي کړل او ټولې هيلې يې په اوبو ورلاهو کړې. له ډېرو سختو او پېچلو پلانونو سره يې بيا هم د بريدونو هڅه وکړه؛ خو تل ناکام او ناهيلي شول، بری زموږ په برخه وو او نور د آشرارو له لاسونو د ستو غاښی وتلی وو.

په دغه جګړه کې د سخت زيار له امله ستر جنرال وارينيکوف، بارېس ګرماوف او ځينو نورو عسکرو او افسرانو ته د شوروي اتحاد د اتلولۍ لقبونه ورکړل شول. موږ بېرته بريالي تر خپل آستوګنځي راستانه شوي وو. د خپلې ډلې د څلورو عسکرو په مړينه خپه وم. مړي مو په خلتو کې بند کړل او کابل ته مو ولېږل؛ له هغه ځای نه به خامخا خپلو کورونو ته لېږدول شوي وو. د کورنيو غړو به يې خامخا مړي په ناځاپي ډول ليدلي وي او ژړلي به يې وي.

زموږ مشران نور له دې ستړي شوي وو چې په افغانستان کې پاتې کېدلو ته دلايل ولټوي. دوی دلته دا خبره مناسبه وګڼله چې ووايي: موږ نور وځو!
که څه هم د شوروي د شهرت سرو څپو ته ګواښونه او ننګونې متوجې وې؛ خو هيڅکله هم موږ ته زموږ له ژونده بل مهم شی نه وو. افغانستان څه، چې آن ټوله نړۍ په دې نه ارزېده چې زموږ او نورو شورويو عسکرو ژوند ته دې خطر پېښ وي او تل دې وينه بهېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوښیار اوسئ، موږ وځو !

آن له پیله، کله چې مېخایل ګرباچوف رهبر شو، فکر یې وکړ چې شوروي مړی له افغانانو سره نیمېږي. د شورویانو د مرګ د خبرونو اورېدل ګران شول او نه یې شول کولی وړي افغانان ماړه کړي. افغان کشالې ته یې (چې د ټوپک له لارې یې حل ګران وو.) نورې لارې ولټولې. هیڅ شي نتیجه نه ورکوله. هغه باید لږ تر لږه خپل شورویان ژغورلي وی.

باید ووایم چې په افغانستان کې وروستی شوروي جګړه د (توپان) په نوم ونومول شوه. دا هم باید پټه نشي چې د نهو کالو د جګړې د تاوانونو او تلفاتو زور موږ شورویانو همدلته وویست. یوائې په دغو څو ورځو کې هوایي ځواکونو له زرو زیاتې آلوتنې وکړې او سلو ته نږدې کلکې او زیان اړوونکې بمباری وشوې. دغه عملیات د هیواد په تقریباً ټولو برخو کې وو؛ خو په مرکزي او شمالي برخو ډېر زور راوستل شوی وو؛ ځکه په دغو لارو موږ تلو.

د ۱۹۸۸ کال د آپرېل په څوارلسمه د افغانستان، پاکستان، شوروي اتحاد او امریکا د متحده آیالاتونو د بهرنیو چارو وزیرانو د افغانستان د شاوخوا حالاتو د سیاسي هواری په هکله په ژنیو کې پنځه سندونه لاسلیک کړل. د دغو تړونو سره سم، چې یوه میاشت وروسته نافذېدل؛ باید موږ د نهو میاشتو په دوران کې افغانستان پرې ایښی وی.

له افغانستان نه پخوا هم وخت په وخت زموږ پوځي ډلګۍ وتلې وې. د لومړی وتنې نېټه د ۱۹۸۰ دوبی وو، چې د ټانګ څو غونډونه او څو پلې او هوایي فرقې پکې شاملې وې.
د ژنیو د تړونونو په آساس د شورویانو عسکر باید د ۱۹۸۹ کال د فیبروری تر پنځلسمې د افغانستان له خاورې وتلي وی.

له افغانستان نه وتل په درېیو پړاوونو مشتمل وو؛ لومړی پړاو چې په ۱۹۸۶ کال پورې تړلی وو، شورویانو په دغه کال کې له افغانستان نه شپږ جګړه ییزې قطعې وباسلې. دوهم پړاو د ۱۹۸۸ کال د مې میاشت څخه په پام کې نیول شوی وو او آخرنی پړاو د ۱۹۸۹ د فیبروری په پنځلسمه پای ته رسېده او افغانستان عملاً د شورویانو له لاسه ووت.

زموږ د وتلو لپاره هغه لارې انتخاب شوې وې، چې پرې راغلي وو. د افغانستان له ګوټ، ګوټ نه شورویان رالوټېدل او کابل ته یې ځانونه رارسول، له هغه ځای نه بیا د سالنګ د مرګوني غاښي په لور پلخمري ته اوښتو او بیا سرحدونو ته رسېدو.
زموږ تلل د مې له پنځلسمې نه د آګوسټ تر پنځلسمې پلان شوي وو. ګرانه ده چې سړی ووایي، په داسې وخت کې څوک څنګه احساس لري؟

زه هیڅ نه پوهېدم چې زما له سترګو ولې اوښکې ځي؟ ما افغان ملګري پرېښودل او له هغې خاورې وتلم چې زرګونه خاطرې مې پکې پاتې وې او ځوانکي ملګري مې پکې خاورې شوي وو. ما ته ډېره ګرانه وه، ډېره ګرانه. هغه یو بل ډول حالت وو. شوروي ملګرو فکر کاوه چې خوب ویني. د هغوی له سترګو اوښکې تلې او افغان ملګري یې په غېږ کې نیول. موږ هغوی ته ویل: هوښیار او بیدار اوسئ، موږ له دغې خاورې وځو!

د عسکر مېړانه د هغه د ټوپک په ډزولو او سړي وژنه کې نه معلومېږي، له هغوی سره د خلکو په مینه کې معلومېږي. موږ چې افغانانو په غېږو کې نیولو او لاسونه یې ټینګ راکښېکښل؛ احساس مو کړه چې موږ داسې خاطرې پرې ایښې دي چې خلکو ته یو ښه احساس ورکوي. کله چې یو داسې څوک، چې له تاسو سره یې مذهبي او کلتوري توپیرونه وي. له تا بېلېږي او اوښکې درپسې تویوي؛ نو د مینې، وروړګلوی او ښو شیانو احساس کوې!

موږ له افغانستان نه د جګړې په حال کې وتلو او مخالفین هم دغې ته تیار ناست وو، چې هر کله وروستی شوروي د افغانستان له پولو واوړي؛ انقلاب به د څو ورځو یا ساعتونو په ترځ کې له منځه وېسي؛ خو داسې نه وه، موږ او ټولو لیدل چې د افغانستان ډیموکراتیک حکومت د شورویانو له وتلو نه وروسته هم تر ډېرې مودې غځېږي.

همدلته به مناسبه وي چې یادوونه وکړم چې د ۱۹۸۸ کال په پای کې رهبر نجیب الله د شوروي له مشرانو څخه څو ځله غوښتنه وکړه، چې د کابل ـ حیرتان د لارو په اوږدو کې دوه فرقې عسکر پرېږدي، چې شمېر یې له (۲۰۰۰۰) اوښته؛ خو نور موږ نشول کولی د افغانستان په وژنتون کې خپل ملګري پرېږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستانه مونږ نور لاړو !

نه پوهېدم چې افغان ملګرو څه غوښتنه لرله، د هغوی له سترګو غرور کډه کړې وه او یواځې يې د خواست په ډول يو پلو، بل پلو اړولې. هغوی په خپلو زړو او خيرنو بالاپوښونو کې (چې زموږ شورويانو ورکړي وو.) لاسونه منډلي وو او هڅه يې کوله چې عادي واوسېږي.

آن يوه افغان چې غاړه رانه تاوکړه، وپوهېدم چې ژاړي؛ خو اوښکې يې پټولې؛ ځکه هغوی ويل(اوښکې له سړي سره ښې نه ښکاري.) هغه نشول کولی ځان عادي وساتي، وجود يې په ما راتکيه کړی وو. ښه شو، ژر جلا شو، کنه نو زما له سترګو به هم اوښکو لارې جوړې کړې وې، کله چې جلا شوم، زما په اوږو يې لاسونه راکښېښودل او بيا يې په داسې حال کې چې ستونی يې له سلګيو ډک وو، د ماشومانو په څېر په ګډه وډه روسی ژبه وويل: تاسو به موږ يادوئ کنه؟!

ما نور نشول کولی ځان ټينګ کړم، مخ مې ترې واړاوه او په ډېر زيار مې وويل: هو!
...او لاړو. کابل ته ورسېدو او هلته په منظم ډول د سالنګ د غاښې په لور روان شوو. زموږ د لارې امنيت زموږ د مشرانو لخوا تضمين شوی وو؛ خو بيا هم په لاره کې د مسعود له ټولګيو ډارېدو.

له دې سره، سره چې زموږ پوځيانو له افغانستان نه د وتلو په وخت له سترګو اوښکې توېولې؛ خپلو ماشو ته هم متوجه وو. د افغانستان په خاوره زموږ د موټرو وروستي ځل ټايرونه تاوېدل او په زرګونه خاطرې مو هغلته پرېښودې. ما ته د افغانانو هغه خبرې په وار وار يادېدې چې ويل يې: تاسو له موږ ښې خاطرې لرئ کنه؟ موږ به يادوئ؟

هو! که څه هم دا زموږ لپاره داسې جګړه نه وه چې په اړه يې کيسې وليکل شي؛ خو بيا به هم د افغان ملګرو مينه، وروړګلوي او وفاداري يادوو.

کېدی شي زموږ ډېر پوځيان د خپلو شخصيتونو شاعرانه اړخ ته همدا اوس متوجه شوي وي. هغه چا چې په لنډو بحراني شپو کې يې ټوپکې ډزولې او وېروونکي خوبونه يې ليدل؛ اوس يې سلګۍ وهلې او سترګې يې لمدې وې؛ هيڅ نه پوهېدو چې ولې؟
آيا يو څوک چې له مرګه ژغورل کېږي، بيا هم خپه وي؟ هيڅ صبرناکه زړه د دغې صحنې د زغم توان نه لاره. موږ، چې څو کاله وړاندې په دې لاره افغانستان ته راننوتو او اوس بېرته پرې تلو؛ هيڅ پرمختګ يې نه وو کړی، بلکې نوره هم جنګ ځپلې او خړه ښکارېده. هر څه د جګړې کيسه کوله.

موږ ورو تلو. هر څنګه چې وو، خو موږ ټولو دا احساس کاوه چې يو شی مو ورک کړی دی. په ځينو ځايونو کې عامو افغانانو د مخه ښې لپاره لاسونه راته ښورول او په سترګو کې يې اوښکې رغړېدې، نه پوهېدو ولې؟

آيا دا هغه خلک نه وو چې په موږ پسې يې چغې وهلې (زموږ له هيواده ووځئ!)؟ وو؛ خو اوس زموږ وتل يقيني وو، ځکه.
موږ له پولې هاخوا زموږ لپاره د جوړو شويو مراسمو په اړه اټکلونه کول او په ذهن کې مو تصور کول. فکر مو کاوه چې ولسمشر ګرباچوف به پخپله هلته راځي . که نه وي لږ تر لږه د دفاع وزير او د (کې، جي، بي) رييس خو به خامخا زموږ ښه راغلاست ته راځي؛ خو دا هسې عبث فکر وو. هيڅ داسې نه ښکارېده چې افغانستان ته د لېږلو پرېکړه دې دوی کړې وي. آيا موږ ځان ته په خپله مراسم جوړ کړي وی؟

موږ خو د هغو کسانو له ډلې څخه نه وو چې خلکو ته مو ويل (د سر په بيه وجنګېږئ!)
دا د شوروي د رهبرۍ تر ټولو لويه بې نزاکتي وه او په زغرده بايد ووايم چې دا د هغو پوځيانو آرواوو ته سپکاوی وو چې په افغانستان کې يې د دوی په امر خپلې سينې د انقلاب او شوروي بيرغ دفاع ته سپر کړې وې. بايد ووايم چې د ګوند د مشرتابه په سلوک خپه وم.

موږ ماښام ناوخته مزار شريف ته ورسېدو. شپې مو بايد دمه کړې وی. موږ د امنيت لپاره پېرې ودرولې، عسکر هره خوا خپاره وو او په افغانستان کې يې خپل وروستی ماښام لمانځه. کاشکې هره ورځ له افغانستان نه د وتلو ورځ وی!

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ له پخوا لا ډېر د مینې او ورورګلوۍ احساس کاوه. د ماښام ډوډۍ مو وخوړه او بیا هغو ځایونو ته ستانه شوو چې راته تیار شوي وو، ساده.

تر ډېره په خپل ځای کې پروت وم او خوب نه راته. په خپل راتلونکي مې فکر کاوه. فکر مې کاوه چې نورې جګړه ییزې ورځې او ډاروونکې شپې پای ته ورسېدې؛ ځکه ډېر وخت وروسته مې په ذهن کې د مور، پلار او آیوانکې په اړه راوګرځېدل، څه ښه مراسم به یې راته نیولي وي! که هر څه وي، لږ تر لږه خو یې زوی ژوندی راستون شو. آیوانکې ته خو هسې هم خجل وم؛ خو پوهېدم چې هغه داسې جلۍ نه ده چې غرور مې راووژني.

ډېر وخت وروسته به هغه څوک ووینم، چې د ټوپک په ډزولو او د جګړې په ډګر کې مې هم نه هېرېدله او له هر ښکلي احساس سره موازي فکر ته راتله.
ما په تېر فکر نه کاوه؛ ځکه ځوروونکی وو. تېر ځوروونکی وو او راتلونکی نامعلوم، یعنې ماتې.

د نابللو مېلمنو په څېر مې ذهن په تېر کې ښکېلېده. هغه عسکر رایادېدل چې په افغانستان کې تر خاورو لاندې شول. باید په ویاړ، او د احترام لپاره یې مجسمې جوړې شي.
له دومره بوخت ذهن سره ویده شوی وم...

***

سهار وختي پاڅېدو، لمر راختلو ته لا ډېر وخت پاتې وو. فکر مې وکړ چې ټولو عسکرو زما په ډول شپه تېره کړې ده. خړه مځکه او شین پوښې عسکر. عسکرو خندل، ټوکې یې کولې او سندرې یې بللې، ډېرې عسکرو خپل کمیسونه هم مینځلي وو او په ګاډو او خېمو یې غوړولي وو. ټول خوشحاله وو؛ ځکه هغې خاورې ته اوښتل چې پکې پیدا شوي وو او د ژوند خواږه وختونه یې پکې تېر کړي وو.

زه پخپلو عسکرو وکرځېدم. ټول خوشحاله وو او په ناکرارۍ یې اوښتلو ته انتظار باسه.

لس بجې موږ تللو ته تیار شوو، زموږ ګاډي په منځ کې وو. کله چې موټر ته له خپلو ملګرو سره وختم، په ټولو عسکرو مې یو نظر تېر کړ او فکر مې وکړ چې زموږ دغه ملګري به بیا هېڅکله په دې ډول سره یو ځای نه شي؛ ځکه هغوی شوروي ته له رسېدو سره سم سره پاشل کېږي او بېرته هغو ځایونو ته ستنېږي چې ترې راغلي وو.

قطار وخوځېد، ورسره د شورویانو ملګرو د خوشحالیو چغې هم پورته شوې، موټر کرار تلل او زما زړه په ناکرارۍ ټوپونه وهل. موږ سرحد ته نږدې کېدو او هر څومره چې ورنږدې کېدو؛ زړونه مو نرم کېدل او له سترګو مو اوښکې توېېدې؛ ځکه موږ بېرته بیا افغانستان ته نه راتلو او هغه مو د تل لپاره پرېښوده. موږ خو له افغانستان نه ووتو، خپل امن هیواد ته ستانه شوو، د افغان ملګرو خو د تېښتې لاره هم نشته. هغوی به له هغې بلا سره جګړه کوي.

افغانستان او شوروي د یوه پله په آساس سره جلا کېدل، د دوستۍ پُل، چې موږ جوړ کړی وو. هر موټر ته مو ډېره فاصله ورکوله، تر څو بې تکلیفه له پله تېر شي. له پله نه هغه غاړه د شوروي سرحدیان ولاړ وو او موږ ته یې هرکلی وایه. د پله په سر باندې یواځې زموږ پوځي موټرونه روان وو. لږ لرې خبریالان او ډېر ګڼ شمېر خلک زموږ هرکلي ته راټول شوي وو. دا دومره ګڼ شمېر وو چې زما په فکر کې هم نه وو. زه له موټره راکښته شوم او پلی روان شوم. خلکو په لاسونو کې ګلان نیولي وو او زموږ وررسېدو ته یې انتظار ویست. د عسکرو د کورنیو غړي او خپلوان راغلي وو. کېدای شي هغه خلک هم راغلي وو چې خپلوان یې په جګړو کې مړه شوي وو؛ خو هغوی موږ هم زامن بللو.

کله چې له پله ورتېر شوم او په بشپړ ډول له افغانستان نه راووتم؛ شا ته مې راوکتل، غم لړلی افغانستان(چې جګړه یې تل په برخلیک کې وه.) شا ته پاتې وو او د جګړې لوګي یې رنګ ورسوځولی وو. لاس مې ورته وښوراوه او کېدای شي په غږېو کې مې ویلي وي: افغانستانه، موږ نور ولاړو...

له خپلو موټرو سره روان وو او د هغه خلکو په لوري ورنږدې کېدو چې غېږې او لاسونه یې له ګلانو ډک وو. باید ووایم چې موږ ته د ترمز په پوځي تعلیمي مرکز کې ښه مېلمستیا جوړه شوې وه او بغیر له شرابو پکې هر ډول خواړه موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ قومندانان له خبرېالانو سره په مرکو بوخت شول. (څه احساس لرئ؟ د غبرګونونو په اړه څه وړاندوینه کوئ؟ د نورو پوځيانو په اړه څه وايئ چې هلته پاتې دي؟....)

خبرېالانو، لکه وږي چې توده ډوډۍ موندلې وي، هره خوا ځغلېدل او دا تاريخي صحنې يې نيولې. کله مې چې هر کلي کوونکو ته نظر وکړ؛ نو فکر کووم تر ټولو لومړی مې آيوانکه په نظر راغله، په لاس کې يې ګلان نيولي وو او خلاصه غېږه يې زما په لوري منډې راوهلې، د ماشومانو په څېر يې لاسونه رانه تاو کړل او غېږې ته يې ځان راواچاوه. هغې ژړل...

له هغې سره مې تېرې کړې ټولې ورځې د يوه خواږه خوب په ډول د هغې په لمس کولو تر تصوره تېرې شوې او فکر مې وکړ، چې کېدی شي د ټولې نړۍ خوشبخته شخص زه يم. له يوه پلوه زما لپاره جګړه پای ته ورسېده او له بله پلوه مې د شوروي سره هوا او د آيوانکې دعطرو خوشبويي تنفس کوله. په دې نازکو شېبو کې مې هغې ته په ژړا کې ويلي وو: تا رېښتيا ويلي وو، موږ مات شوو، زه تېښت سر او تش لاس راستون شوم، زما لاسونه د افغانانو په وينو سره دي. تا رېښتيا ويلي وو...

هغې هيڅ آرامي نلرله او پرلپسې يې ژړل، نه يې غوښتل ما له ځانه بېل کړي؛ خو په زوره مې له ځانه بېله کړه او سترګو ته مې يې وروکتل. ما پخوا هيڅکله هم د هغې سترګو ته دومره له نږدې نه وو ورليدلي، هغې شنو ته نږدې خړې سترګې لرلې، بې واره اوښکې ترې راروانې وې او شونډې يې لړزېدې. په داسې حال کې چې په خپله مې هم ژړل، ومې ويل: يوه پوځۍ بايد ونه ژاړي!

بيا لږه غلې شوه او موږ د يو بل د اوښکو په پاکولو بوخت شوو. هغه لګيا وه او ما ته د ډاډ راکولو لپاره يې په ډک ستوني ويل: موږ به ژمنه وکړو چې په تېر به نه غږېږو!

بيا هغې خپل سر زما په اوږه ايښی وو او د هرکلي کوونکو په منځ کې(چې شور او ځوږ يې غوږونه کڼول.) وړاندې روان وو.

هيڅ يوه شوروي نه غوښتل آن يو لحظه شا ته وګوري او بيا د هغه څه په باره کې فکر وکړي چې په افغانستان کې تېر شوي؛ ځکه چې (افغانستان) نور د هغوی لپاره پای ته رسېدلی وو. ميندو په غېږو کې خپل زامن نيول او په سلګيو کې يې ورته ويل: (بيا مه ځئ!)

د هر کلي کوونکو په منځ کې مې په مور او پلار او کشرانو ورونو سترګې ولګېدلې، چې زموږ په لور په تېزو، تېزو ګامونو راروان وو، هغوی ټولو نوي کالي اغوستي وو او غېږې يې له ګلانو ډکې وې. د مور او پلار په سترګو عينکو د هغوی د سترګو د ناجوړۍ خبره کوله. په دې نازکو شېبو کې مې آيوانکه په غېږ کې نيولې وه؛ خو د هغې د ښکلولو هڅه مې نه وه کړې.

پای

پکتيا، مرکز ګردېز، د دولتزيو د غونډۍ کلی

۱۳۹۹ ورى، نهه ويشتمه

۰۵:۳۴

مازديګر

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library